

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utbildnings- och forskningsnämnden för lärarutbildning
Lärarprogrammet, examensarbete 10 poäng

Uppfattning om ämnen och den pedagogiska utmaningen

En studie om gymnasieelevers och lärarens syn på olika ämnen

Nathalie Falinski, Pernilla Isacson, Liana Sjölund

”LAU660”

Handledare: Ylva Ulfsdotter Eriksson

Examinator: Peter Esaiasson

Rapportnummer: Ht06 2480-20

Abstrakt

Institution: Sociologiska institutionen

Författare: Nathalie Falinski, Pernilla Isacson, Liana Sjölund

Titel: Uppfattning om ämnen och den pedagogiska utmaningen

Ett problemområde som vi upptäckte på våra VFU-skolor var att vissa ämnen värderas olika. Framför allt märkte vi att de estetiska lärarna inte prioriterades lika mycket som andra ämneslärare. Vi ville därför undersöka uppfattningar om olika ämnen på gymnasiet och även diskutera vilka implikationer dessa uppfattningar kan ha i den pedagogiska uppgiften. Därmed ställde vi följande frågor: Hur uppfattar elever och lärare olika ämnen? Tillskrivs några ämnen högre status än andra? Vilken betydelse kan elevers och lärares uppfattningar ha för den pedagogiska verksamheten?

För att få svar på dessa frågor delade vi ut enkäter till elever på våra två VFU-skolor samt intervjuade 12 lärare och en rektor. Sedan sammanställde vi svaren i tabeller.

Vårt resultat visar att både elever och lärare värderar ämnen olika, vilket vi ville undersöka. Vi fann även att de ämnen som eleverna värderar som roliga inte är de som de värderar som viktiga. Således behöver vissa ämnen i skolan lyftas upp. För att lyckas med detta behövs det kontinuerlig uppdatering i alla ämnen. Alla pedagoger behöver också förstå att estetisk verksamhet är viktig och ska prägla alla skolämnen. Lärare behöver således jobba med att se till helheten och att få eleverna att förstå denna helhet.

Sökord: uppfattning, ämnen, inläring, status, intressant

Förord

Vi är tre tjejer som har jobbat tillsammans med detta examensarbete. Det har varit väldigt roligt att bolla idéer sinsemellan. Om en av oss har varit dålig eller indisponibel har det alltid funnits någon att diskutera med och att använda som bollplank. Oftast har vi alla tre varit samlade och gemensamt arbetat fram texten. Ibland har vi jobbat själva på olika delar, men i så fall ständigt i dialog med de andra två. Vi tycker att vi har kompletterat varandra mycket bra, både psykiskt och intellektuellt, i synnerhet på grund av att vi har olika ämnskunskaper och bakgrunder. Vi har lärt oss mycket tillsammans och av varandra. Det spelar ingen roll vem som har gjort vad; vi har alltid känt oss som ett team och en enhet. En person kan aldrig vara perfekt, men ett team kan det.

Abstrakt	2
Förord	2
1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Vår uppfattning	5
1.3 Styrdokument och andra statliga källor.....	6
1.4 Syfte och problemformulering	7
1.5 Definition av begrepp.....	8
2. Tidigare forskning och teori	9
2.1 Tidigare forskning	9
2.2 Teori	11
3 Metod	14
3.1 Enkätstudien	15
3.1.1 Urval.....	15
3.1.2 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	15
3.1.3 Operationalisering	15
3.1.4 Inmatning av enkäter	16
3.2 Intervjustudie.....	16
3.2.1 Urval.....	16
3.2.2 Operationalisering	17
3.3 Etik	17
4. Resultat	18
4.1 Elevenkäter.....	18
4.1.1 Status	19
Status i elevernas ögon.....	19
Status i samhället.....	20
4.1.2 Favorit, intressant, roligt	21
Favoritämnen.....	21
Intressantaste ämnen	22
Orsak till att ett ämne är intressant.....	23
Roligaste ämnen	24
Elevers motiveringar för favorit, intressant och roligt	24
4.1.3 Besvikelse, tråkigt	26
Ämnen som har gjort eleverna besvikna	26
Orsak till att ett ämne har gjort eleverna besvikna.....	27
Orsak till att ett ämne är tråkigt.....	28
4.1.4 Viktigast och rangordning	29
Ämne som är allmänt viktigt.....	29
Ämne som är viktigt för personlig mognad	30
Ämnen som är viktiga inför arbetslivet.....	31
Vetskap om framtidsutsikter	31
Rangordningen	31
Första plats i rangordningen.....	32
Andra plats i rangordningen.....	33
Tredje plats i rangordningen	33
4.1.5 Val	34

Ämnen som eleverna har valt själva	34
Ämnen som eleverna har valt p.g.a. andra	35
4.1.6 Elevernas åsikt om kärnämnen och om valmöjlighet.....	35
Elevernas åsikt om kärnämnen.....	35
Elevernas åsikt om valmöjlighet	36
4.2 Resultat lärarintervjuer	36
4.2.1 Rangordning av ämnena enligt lärarna.....	36
4.2.2 Läraren i kemi	36
4.2.3 Läraren i svenska 2.....	37
4.2.4 Läraren i tyska	37
4.2.5 Läraren i idrott och hälsa.....	37
4.2.6 Läraren i drama	37
4.2.7 Läraren i engelska	38
4.2.8 Lärarna i spanska.....	38
4.2.9 Läraren i franska.....	38
4.2.10 Läraren i kulturhistoria.....	38
4.2.11 Läraren i historia	39
4.2.12 Läraren i musik.....	39
4.2.13 Rektorn	39
4.2.14 Allmänt för alla lärare	39
5. Diskussion	40
5.1 Hur uppfattar elever och lärare olika ämnen?	40
5.2 Tillskrivs några ämnen högre status än andra?	41
5.3 Vilken betydelse kan elevers och lärares uppfattningar ha för den pedagogiska verksamheten?	41
7. Litteraturlista	44
Bilaga 1: Elevenkät	45
Bilaga 2: Frågor till lärarna	52
Bilaga 3: Frågor till rektor	54
Bilaga 4: Vår indelning av ämneskategorier	56

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Vi är tre framtida gymnasielärare i bild och form, i språk samt i historia. Vi har gjort vår verksamhetsförlagda utbildning på två olika gymnasieskolor och i olika områden. Vi märkte snart att dessa skolor hade något gemensamt. Våra av varandra oberoende observationer gav oss intrycket av att vissa ämnen värderas högre än andra. Beroende på vilket ämne en lärare har prioriteras dennes behov och önskemål högre eller lägre än sina kollegors. Framför allt märkte vi en slående skillnad mellan estetlärarna och NO-lärarna¹, både när det gäller hur man behandlar de ämnen de undervisar i och hur de blir behandlade av sina kollegor och chefer.

När vi pratade med flera lärare, märkte vi snart att det generella uttalandet om att alla ämnen är lika värdefulla, inte alltid stämmer. Vi stötte bland annat på fyra lärare som kände att deras ämnen var nedvärderade. Tre av dessa lärare har bild och de upplevde att de var underbetalda och att de aldrig fick respons på sina krav om bättre lön hos ledningen. Den fjärde läraren, i drama, hade blivit nedvärderad av en kollega som högt och tydligt i en korridor påstod: "Drama är ju inte något viktigt ämne!". Det verkar således som att alla lärare i skolan inte blir behandlade lika. Man kan undra vad detta beror på. Kanske har det att göra med vilket ämne lärarna undervisar i.

Även eleverna betar sig olika beroende på undervisningsämne. En lärare på grundskolan, som vi pratade med, berättade att hon en gång hade en elev som behandlade henne annorlunda, beroende på vilket ämne som hon undervisade i. Under en längre period var en och samma elev lyhörd och omtänksam i simning men nonchalant och ouppmärksam i svenska. Kan det vara så att elever har olika värderingar till olika ämnen och därmed har olika förhållningssätt till olika ämnen?

Om vi tittar på detta i ett utbildningsperspektiv tror vi alltså att ämnen värderas mycket olika. Vi utgår ifrån tanken att alla ämnen bör vara lika mycket värda. Frågan är om de är det. Om man tittar på ämnen i ett nyttoperspektiv, och med det menar vi arbetslivsutsikter, är det självklart att alla ämnen inte är lika viktiga för alla elever. Däremot borde de flesta anse att alla ämnen utvecklar individen på något sätt. Varför skall man då läsa klassisk litteratur eller räkna ekvationer när man egentligen inte anser sig behöva det i arbetslivet? Hur man värderar ämnen kan ha med skolans roll att göra.

1.2 Vår uppfattning

Här tar vi upp våra egna uppfattningar kring olika ämnen. De flesta vi har pratat med anser att naturämnena är de ämnen som har hög status, i alla fall i samband med lönediskussioner. Inom det estetiska ämnesblocket, men speciellt bild upplever vi som ett ämne lite vid sidan om, ett underhållningsämne där ungdomar kommer för att slappa från de övriga tunga skolarbeten. Överhuvud taget uppfattar vi inte att ungdomar värderar att bild är något viktigt. Vi får ofta höra frasen "Men jag kan ju inte måla, vad skall jag göra här?" Ämnets nytta verkar inte tydligt för eleverna.

Vad det gäller moderna språk verkar det som om språkeleverna inte har någon vision om hur det är att kunna samtala fullt ut på målspråket. De är inte motiverade att lära sig språket ordentligt, utan vill bara ha roliga och ytliga kunskaper (Myndigheten för skolutveckling 2006). Vi har inte

¹ "NO" står för "naturvetenskapsorienterade". Av praktiska skäl kommer vi att använda oss av denna förkortning.

någon tydlig uppfattning om vad ämnet svenska innebär. Det är ett ämne som hänger med från början. Engelska tror vi är mycket viktig med tanke på att många vill röra sig ute i världen och även för att vi dagligen matas med detta språk via media.

När vi pratar med folk i allmänhet, framför allt föräldrar, förstår vi att de har uppfattningen om att matematik är på absolut topposition vad gäller status. Samtidigt säger många att de har psykiska men från barndomen från matematiklektionerna och att de inte har förstått så mycket. De säger även att de förutom de fyra räknesätten inte har haft någon användning för matematik i sitt vardagsliv. Många inom skolväsendet har gett uttryck för en önskan om en förnyelse inom ämnet, vilket vi tycker verkar befogat.

Idrott och hälsa har tidigare varit väldigt inställt på fysisk prestation och vi undrar hur det ser ut idag. Ofta blir elever indelade i lag och den som presterar sämst väljs in sist. Vi tycker att det här ämnet är mycket viktigt i dagens samhälle där ens identitet har tendensen att ofta kopplas till det yttre. Tänk om man kunde redan här lägga en grund för individens harmoniska inre balans? Vi tyckte själva inte så mycket om ämnet idrott och hälsa när vi var små eftersom det var så elitistiskt och tävlingsinriktat. Vi tyckte allmänt om att röra på oss men vi såg inte ämnet som något viktigt ämne i skolan.

1.3 Styrdokument och andra statliga källor

Vi har tittat på Skolverkets styrdokument och på stödmaterial från Myndigheten för skolutveckling. Det senare pekar på en viss problematik kopplad till några ämnen. Detta framkommer av NU 03, en elevattitydundersökning som Skolverket har gjort 2003². Viss problematik relateras tydligt till status, andra inte. I bild pratar man om att förändra kursplanen så att syftet med ämnet blir tydligare för eleverna. Ämnet är uppskattat men ”samtidigt tror varken elever eller föräldrar att bildämnet är till särskilt stor nytta inför framtiden” (Myndigheten för skolutveckling 2006). De naturvetenskapliga ämnena är fortfarande mycket efterfrågade i näringslivet men trots det så är eleverna inte särskilt intresserade av dessa skolämnen och myndigheten har konstaterat stora brister hos eleverna i dessa ämnen. Engelska är ett annat ämne där myndigheten pekar på kunskapsbrister i måluppfyllelsen. Eleverna själva anser dock att engelska är ett av de allra viktigaste och roligaste ämnena. Svenska är också ett ämne som eleverna anser vara bland de viktigaste, enligt myndigheten, men rapporter visar att elevernas läsfärdighet har blivit sämre. ”Inom svenska som andraspråk finns många problem som har med lärarkompetens, organisation och ämnets status att göra” (Myndigheten för skolutveckling 2006).

Ytterligare ett ämne som är populärt bland eleverna är idrott och hälsa men myndigheten ifrågasätter om det har blivit ”det reflekterande hälsoämne som det är tänkt – eller är det fortfarande mycket av ett färdighetsämne, som pojkar gillar, men som flickor lyckas sämre i? (Myndigheten för skolutveckling 2006)”. Matematik är ett ämne vars undervisning inte varierar tillräckligt mycket. Kunskaperna i det här ämnet har sjunkit. När det gäller de samhällsorienterande ämnena så lyfter myndigheten fram målen som mycket diffust preciserade. Eleverna tycker att ämnena är intressanta men upplever dem inte som viktiga. Slöjd vill vi också ta upp som ett ämne som nämns i stöd materialet, även om det inte finns som ämne på gymnasiet. Varför vi ändå tar upp det beror på vad Myndigheten för Skolutveckling skriver om ämnet:

² Myndigheten för skolutveckling har kommit ut med sammanfattningar över problem förknippade med vissa ämnen. Stöd materialet med hänvisningar kommer att läggas upp på Skolverkets hemsida 2007.

Det är ett ämne som ligger väl i tiden, med tanke på att vi i dag har kunskap om hur välgörande det är för kropp och själ att kombinera handens och tankens arbete. Alla sinnen involveras ju i slöjdprocessen. Ändå är det ett ämne med låg status, som lider av bristen på utbildade slöjdlärare (Myndigheten för skolutveckling 2006).

Vidare har Myndigheten för skolutveckling gjort en studie, *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola*, som visar att eleverna ofta väljer språk men tröttnar väldigt fort eftersom de upplever höga krav. Lärare och elever har olika syften med språkämnet. Eleverna tycker det är viktigt med kommunikation och att göra sig förstådd, medan lärarna poängterar att det också är viktigt med språklig korrekthet så som grammatik och stavning. Lärarna själva upplever språk som ett pluggämne, vilket är precis det som skrämmer bort elever. ”Man tycker att det viktigaste är att kunna göra sig förstådd, och detta beskriver [lärarna] som ett problem (Edlert & Bergseth 2003:79)”.

Vidare har vi hittat intressant information i Lärarutbildningskommitténs, LUK 97, slutbetänkande avseende förnyelse av lärarutbildningen, som gjordes 1999. Utbildningsdepartementet stod för initiativet till detta. Vi har specifikt tittat på avsnittet ”att arbeta med olika uttrycksformer” (SOU 1999:63). Från följande citat är det tydligt att kommittén anser att skolan behöver förbättra möjligheterna för eleverna att utveckla sitt kreativa tänkande:

Från olika håll möts vi [...] av budskapet att dagens – och morgondagens – arbetsliv ställer krav på ett flexibelt tänkande och kreativitet för att människan både skall hålla jämna steg med samhällsutvecklingen och vara uppfinningsrik. Fantasi och skapande utgör här själva grunden för varje kreativ aktivitet. Skall barns och ungdomars kreativa förmåga tillvaratas förutsätts att fantasi och skapande utgör centrala inslag i skolans arbete. (Ibid)

Lärarutbildningskommittén pekade på att det fanns en särskiljning mellan ämnen som ger mening och betydelse och ämnen som anses erbjuda ett estetiskt perspektiv. De skriver:

Estetisk kunskap, som per definition svarar mot ”den kunskap man får genom sinnena”, kan uppfattas som en motpol till den kunskap som förvärfvas genom tanke och förnuft (den rationella kunskapen). Det estetiska associeras ofta med det dekorativa och skiljs då från det som har mening och betydelse, som i sin tur knyts till funktion, kunskap och moral. Vetande och konst (som estetiskt uttryck) ställs då mot varandra. Kommittén anser snarare att kunskapsformerna kompletterar varandra. (Ibid)

Kommittén hade som syfte att förändra lärarutbildningen för att se till att eleverna ska få ett mer holistiskt förhållningssätt till kunskap.

1.4 Syfte och problemformulering

Under vår VFU³ började vi fråga oss vad vi egentligen vet om hur våra elever ser på våra ämnen. Avsikten med vår undersökning är att få kunskap om hur våra elever ser på olika ämnen på våra två VFU skolor. Som blivande lärare tycker vi att det är värdefullt att ha så mycket kunskap som möjligt om elevers förförståelse och inte minst om inställningen de har till våra ämnen. Deras inställning utgör en direkt påverkan på hur vi organiserar vårt pedagogiska och didaktiska upplägg. Det finns naturligtvis många förklaringsfaktorer som kan påverka en elevs inställning till ett visst ämne: hur läraren är, hur motiverad eleven själv är under en period, hur situationen i

³ VFU, Verksamhetsförlagd utbildning inom nya korta lärarprogrammet, Pedagogien, Göteborgs Universitet

klassrummet är mm. Om eleverna har en negativ syn på ämnet, får man anpassa undervisningen utifrån det perspektivet.

Syftet med föreliggande uppsats är därför att undersöka uppfattningar om olika ämnen på gymnasiet och diskutera vilka implikationer dessa uppfattningar kan ha i den pedagogiska uppgiften. De övergripande frågor vi önskar besvara för att uppfylla vårt syfte är:

1. Hur uppfattar eleverna och lärare olika ämnen?
2. Tillskrivs några ämnen högre status än andra?
3. Vilken betydelse kan elevers och lärares uppfattningar ha för den pedagogiska verksamheten?

1.5 Definition av begrepp

I de olika textutdragen från Skolverkets styrdokument och från Myndigheten för skolutveckling används olika begrepp kring ämnen, såsom: status, nytta, viktighet och huruvida ämnena är intressanta eller roliga. Vi har valt att titta på några av de här begreppen närmare och ställa frågor till eleverna utifrån dessa begrepp. Hur rangordnar de och värderar olika ämnen? För att få en bättre uppfattning om dessa ordens betydelse har vi slagit upp dem och här följer deras definitioner. Enligt Bra böckers lexikon kommer ordet status från latin och betyder "ställning, tillstånd" (Bra böckers lexikon nr 21, 1979:300). Det "avser i sociologisk mening en individs ställning i förhållande till andra" (Ibid.:300). Enligt definitionen skulle alltså ett ämnes status implicera den position ämnet har i förhållande till andra. Man kan prata om status mellan olika yrkesgrupper, men det vi tittar på i vår undersökning kan beröra problematiken kring en inre hierarkisk ämnesindelning.

I sin avhandling, *Yrke, status & genus*, tar Ulfsson Eriksson upp Rothmans urskiljande av två skilda processer som utmärker status, nämligen *tillskriven* och *förvärvad* status. "Den tillskrivna statusen belyser inlärdas uppfattningar erhållna framförallt genom socialisation" (Ulfsson Eriksson 2006:25). Det kan vara så att eleverna redan hemifrån får med sig en uppfattning om att vissa ämnen har status och att man inte skall satsa på vissa andra. Till exempel, om många föräldrar förmedlar till sina barn att matematik har hög status, får matematik en tillskriven status hos eleverna. Det här tycker vi är intressant därför att vi misstänker att vissa ämnen har en tillskriven status, t.ex. matematik och naturvetenskapliga ämnen, medan estetiska och praktiska ämnen ofta står till förfogande till eleverna när de är klara med allt annat som är "viktigt". Här tror vi att skolans representanter, lärare och rektor, har ett ansvar i hur de påverkar elevernas uppfattning om status.

Förvärvad status däremot "berör mer objektiva och mätbara kriterier såsom krav på utbildning och aktuell lönenivå men även faktorer som arbetsuppgifter och arbetsförhållanden. Högre lön, längre utbildningar, rena arbetsförhållanden och olika typer av förmåner är faktorer som antas generera högre yrkesstatus" (Ulfsson Eriksson 2006:25-26).

I Prismas uppslagsbok hittar vi följande beskrivning på ordet '*intressant*': "intresseväckande, tankvärd, fängslande, underhållande, tilldragande, spännande, engagerande, roande, märkvärdig" (Prismas Uppslagsbok 1999:320). Intresse definieras också som "uppmärksamhet, deltagande; håg, lust" (Ibid.:320) Ordet '*värdering*' ger Nordstedts Praktisk svensk ordlista definitionen: "uppfattning om vad som är bra och dåligt" (Nordstedts Praktisk svensk ordlista 1993:434). Man

kan tolka att när man ber någon rangordna något, per definition innebär det att man värderar vad som är bra och vad som är dåligt. 'Ranka' betyder att "placera i nummerordning" (Ibid.:300). 'Ranglista' betyder "lista över personer eller föremål ordnade efter kvalitet, duglighet" (Ibid.:300). Det någon placerar på plats nr. 1 anses vara mest viktigt, betydelsefullt, uppskattat, medan det som kommer längst ner är det som tilldelas mindre viktighet och betydelse. Samma källa som ovan definierar ordet 'viktigt' som: "betydelsefull, angelägen" (Ibid.:427) och ordet 'favorit' som: "gunstling, tippad vinnare" (Ibid.:93). Här vill vi använda begreppet som alternativ till begreppet 'intressant' och 'roligt' för att komma åt eventuella omedvetna tankar om vad som är viktigt, intressant och betydelsefullt. Något 'roligt' definieras enligt samma källa som: "nöje" (Ibid.:311). Wernersson har i sin bok *Könsskillnader i gymnasieskolan* pekat på en möjlig länk mellan viktighet och status (Wernersson 1991:41).

2. Tidigare forskning och teori

2.1 Tidigare forskning

Det har inte tidigare forskats mycket om just status på ämnen i skolan. Däremot har det forskats om status på yrken och då även på läraryrket. Just läraryrket har genomgått många förändringar genom tiderna. I samband med industrialiseringsprocessen under mitten av 1800-talet genomgick skolan rejäla förändringsprocesser (Florin 1987).

Dagens allmänna skolpolitiska diskurs visar tydligt på en önskan att styrka och höja lärarens och lärarprofessionens status. I ett historiskt perspektiv kan vi hitta dessa argument även i beskrivningen av 1800-talets professionaliseringsprocess. Även då var problematiken att "få kontroll över sitt yrke och höja dess status" (Florin 1987:15). Florin skriver att "syftet var att skapa bättre villkor för kårens medlemmar men också en ambition om social rörelse uppåt för de enskilda medlemmarna" (Florin 1987:15). Dessa ord skulle mycket väl kunna vara skrivna idag. De för tankarna till skolans roll i samhället. Den sociala och kulturella reproduktionsprocessen kopplades till vikten av undervisning. Demokratiseringsprocessen i samhället var central. Människorna skulle berika sina liv genom att lära sig skriva och läsa och därmed bli bättre på att förvalta sina medborgerliga rättigheter.

Varje samhälle vill värna om sin existens genom att förmedla sina traditioner och kunskaper till kommande generation. Skolan skall bemöta det ökande kunskapsbehov som föds ur olika samhällsförändringar (Florin 1987:18). Det gällde under 1800-talets industrialisering och gäller än idag. Dagens styrdokument sätter också fokus på att elever skall bli goda samhällsmedborgare. I Lpf 94 poängteras att "[s]kolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället." Skolan skall alltså förmedla det alla medborgare i vårt samhälle behöver för att utvecklas och kunna bidra av egen förmåga. Vårt samhällstillstånd med en ultrarapid informationsutveckling ställer krav på att eleverna blir flexibla och kan anpassa sig till nya livsvillkor. Det innebär att social kompetens är högt värderat. Ändå anser arbetsgivare att svenska elever har för lite social kompetens, en problematik som Sten Båth tog upp på sin föreläsning på Pedagogien, den 6 september 2006. Samhället speglas i skolan. Det är en plats där elever tillbringar mycket tid, en miljö som har stor påverkan på elevers tillvaro.

Det har gjorts uppsatser om vissa skolämnen och om hur elever förhåller sig till dessa. I sin 10-poängsuppsats konstaterar Wallström och Wijk att slöjd, ett praktiskt-estetiskt ämne, har lägre

status än andra ämnen. När de tittade på ämnet i ett historiskt perspektiv, upptäckte de att slöjden som ämne hade ändrat karaktär. Det har gått från att ha varit produktcentrerat till att vara elevcentrerat, d.v.s. att man idag i styrdokumentet vill sätta fokus även på elevernas arbetsprocess, från idé till färdigt produkt. Detta har dock inte skett i verkligheten, kommer de fram till (Wallström och Wijk 2005:23). Många betraktar slöjd som ett sätt att föra kulturarvet vidare och som en extra avkoppling från de teoretiska studierna. ”Vi upplever att många inte riktigt vet varför man har slöjd i skolan idag, medan det för många är självklart att ämnen som till exempel svenska och matematik finns i skolan” (Ibid.:2005:5). Ämnet slöjd är alltså inte lika motiverat som kärnämnen. Wallström och Wijk konstaterar att kursplaner och läroplaner tar ämnet på stort allvar men att detta inte görs i klassrummet. Läraren de intervjuade påpekar dock att slöjd är väldigt betydelsefullt för många elevers självförtroende, vilket också eleverna hävdade. Vikten av att ha producerat något alldeles själva gav dem tillfredställelse och stolthet, därav stärkt självförtroende (Ibid.:19).

Han [slöjdläraren] tycker att ämnet är svårt att motivera ibland även fast han är övertygad om slöjdens betydelse. Då talar han om slöjdens betydelse för hjärnans utveckling och den motoriska färdigheten men även att man lättare kan tillgodogöra sig teoriämnen om det varvas med praktiskt och estetiskt arbete. Han anser också att man blir ”handikappad” om man blir för teoretisk inriktad och får svårt att se sammanhang (Ibid.:19).

En av deras slutsatser är att ämnet slöjd inte anses ha särskilt stor betydelse för elevernas framtid, fast eleverna själva uppskattar ämnet. De anser inte att ämnet är lika seriöst som övriga ämnen (Ibid.:24).

Att ämnet är väldigt populärt bland eleverna såg vi också tydligt i våra intervjuer. ... Den känns fri jämfört med så många andra ämnen som känns tvungna, stagnerade och okreativa. Men så länge det endast är slöjden som låter eleverna genomgå en kreativ process så verkar den också hamna i lägre status. I jämförelse med de andra mer stagnerade ämnena verkar slöjden mindre seriös (Ibid.:24).

I och med att slöjden har varit uppskattad har lärarna inte behövt motivera sitt ämne, konstaterar de. Det faktum att författarna beskriver att det är just den kreativa processen som gör att ämnet får lägre status, är mycket förvånande. En elev i sexan berättade för dem: ”[Slöjd] är ju roligare än teori, än riktiga lektioner. För att jag gillar inte att sitta med matte och sådant” (Ibid.:22).

Ytterligare en 10-poängsuppsats handlar om ämnen i skolan, närmare bestämt NO. Malmqvist (2005) skriver i sitt examensarbete om varför elever i åk 6 tycker det är tråkigt men NO i skolan. Hon menar att läraren är mycket viktig för att få eleverna engagerade och intresserade i undervisningsämnet. Elever behöver få koppla det de läser till sitt eget liv och vardag. Även om en del elever inte riktigt har funderat på varför NO är tråkigt, finns det en viss tendens till att det är läraren som bär det största ansvaret, enligt Malmqvist. Hon konstaterar att de elever hon intervjuade tyckte att ”No var speciellt tråkigt när de läste om något som de inte fann intressant” (Malmqvist 2005:29). Hur en lärare lägger upp sin undervisning och varierar denna är essentiellt för att stimulera eleverna och att få dem att förstå varför de behöver läsa undervisningsämnet. Det är viktigt som lärare att sätta eleverna i fokus och utifrån dem ha ett holistiskt förhållningssätt till sitt undervisningsämne. ”Att fokusera på helheten istället för detaljerna gör att eleverna får ett sammanhang”, menar hon, och skriver vidare att elever ”genom stimulerande, rolig undervisning kan finna ett samband mellan sig själva och naturvetenskap och på så sätt göra omvärlden

begriplig” (Ibid.:2). Bland de elever som Malmqvist intervjuade fanns det vissa som ansåg att naturprogram på TV var mer intressant än NO-ämnet i skolan (Ibid.:26). Detta kan tyda på att läraren inte möter eleverna på deras nivå och därmed blir ämnet tråkigt, eftersom eleverna inte kan koppla ämnet till deras egna liv. Detta är något som Malmqvist själv framhäver. Hon poängterar även flera gånger hur viktigt det är med variation i undervisningen. Detta behövs dels för att ge eleverna ett sammanhang att sätta in NO-ämnet i, vilket kan hjälpa dem att reflektera över och diskutera ämnet. Eleverna behöver vänja sig vid termer tidigt och finna dessa termer naturligt i sina fortsatta studier. ”Man kan inte komma och slänga in atomer, molekyler och komplicerade No termer i åttan när eleverna aldrig har kommit i kontakt med dessa tidigare”, menar Malmqvist (Ibid.:36) Variation behövs även dels för att vi alla är olika och behöver olika arbetssätt. Malmqvist menar att ”No kan vara svårt, men man måste fånga eleverna och väcka deras nyfikenhet” (Ibid.:36)

Fanny Ambjörnsson är en forskare som har uppmärksammat begreppet ”status” i sin avhandling. Hon har kopplat detta begrepp till klass och ämne. Hon har studerat två klasser på en gymnasieskola, en samhällsklass och en barn- och fritidsklass. Visserligen hade hon fokus på genus- och sexualitetsfrågor i sin studie, men som del av den framgick det att statusbegreppet blev betydelsefullt i relation till vilken programinriktning tjejerna hade valt. Genom deltagande observation iakttog hon hur tjejerna på det teoretiska programmet hade s.k. tillskriven status. Samhällsvetenskapliga programmet var det mest populära programmet, med intagningspoäng högre än medel och det hade digniteten av en ”allmänbildande” inriktning som syftade till fortsatta studier på högskole- och universitetsnivå (Ambjörnsson 2003:34). Tjejerna på det praktiska BF-programmet däremot hade lågt anseende på skolan. Programmet hade en av de lägsta intagningspoängen. Där hamnade elever som inte klarade av något annat, ansågs det. Klassfrågan är tydligt belyst i hennes avhandling, där BF-tjejerna erkände en medvetenhet till den egna klassen. De kände sig utanför:

I stort skrev eleverna i Barn- och Fritidsklassen under på uppdelningen i mer eller mindre studiemotiverade elever, där de som gick de Samhälls- och Naturvetenskapliga programmen betraktades som ”finare”, rikare, med mer *status* och självförtroende (Ibid.:55, vår kursivering).

Tjejerna i dessa båda klasser hade ömsesidiga fördomar om varandra. De var alla väldigt medvetna om sina statuspositioner som kopplades till ”skilda tillgångar till ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital” (Ibid.:56).

2.2 Teori

Beroende på hur man närmar sig verkligheten blir vissa saker tydliga och andra mindre tydliga. Vi har alla tre ett holistiskt synsätt beträffande kunskap och tycker alltså att den ska ses utifrån ett helhetsperspektiv. Det är viktigt att se i vilket sammanhang den kunskap man möter befinner sig och ofta pendla mellan detaljnivå och helhetssyn. Vi tycker att skolan har fastnat lite i ett fragmentariskt tänkande beträffande ämnesindelning. Vår teori är att alla ämnen är lika värdefulla och viktiga och därmed bör ha samma status. Status, anser vi, stör helhetstänkandet eftersom det enkelspårigt inriktar sig på att några få ämnen anses viktiga. Praktiskt, teoretiskt och estetiskt arbete bör värderas lika. Vi anser att undervisningen i alla ämnen därför behöver och måste fokusera på helhetstänkande. En person som arbetar på bandet på Volvo kan se på sitt jobb som att han bidrar till Sveriges bilindustri medan en annan person kan se samma jobb som att skruva ihop lite skruvar i en plåtbit. I och med den förstnämnda personens helhetssyn mår denne

förmodligen bättre på sitt jobb, eftersom han tydligt kan se meningen med det han gör. Även inom skolans ramar behöver man se helheten för att bli motiverad att lära sig. Vår lärarutbildning har bidragit till att vi har fått större förståelse för sammanhang mellan ämnena och därmed vikten av att jobba mer ämnesövergripande. Ämnen måste ses som komplement till varandra och inte konkurrera i ett motsatsförhållande. Därför bör det inte finnas olikheter i status.

Freinet var en reformpedagog som står för "arbetets pedagogik", där handens och hjärnans arbete värderas lika (Forssell 2005:180). Han menar att aktivitet som föds ur engagemang leder till kunskap och förståelse för människans lika värde, solidaritet och jämlikhet. Han ville ha en skola med ateljéer för skapande och laboratorier för experiment, där barnen t.o.m. fick skapa sina egna läromedel (Forssell 2005:172). Även Dewey, en av vår tids viktigaste reformpedagoger, propagerade för "learning by doing", vilket innebär att eleverna ska kombinera teori med praktik. Han har betonat vikten av att människors intressen, tankar, vilja och behov skall prägla och ligga som grund för alla former av undervisning. (Forssell 2005:81). Han ansåg att skolan skulle vara med och forma eleverna till goda samhällsmedborgare och därmed är det viktigt att eleverna får förståelse för omvärlden och allmänhetens bästa. Målet för skolan är att lära elever vara reflekterande handlingsmänniskor (Lärarens handbok 2004:38).

Även Gardner, professor i psykologi vid Harvarduniversitetet, motsatte sig ett ensidigt sätt att se på inläring. Han gick till angrepp mot de intelligenstest som hade börjat utvecklas strax innan första världskriget, d.v.s. IQ-testet (Forssell 2005:214-215). Gardner menar att man inte kan studera en persons intelligens isolerad från dennes miljö och sammanhang. "Vill man få en uppfattning om en människas intelligens måste man se hur hon fungerar i en naturlig miljö ställd inför verkliga problem och med möjlighet att framställa betydelsefulla produkter" (Forssell 2005:215). Än en gång ser vi hur viktigt ett helhetstänkande är för inläringen. Gardner introducerade en teori om att det finns åtta intelligenser i alla människor, representerade i olika grader: språklig intelligens, logisk/matematisk, visuell/rymslig, naturalistisk, social, kroppslig/kinetisk, intrapersonell och musikalisk intelligens. Hans resonemang är att alla kan "utveckla tillfredsställande förmåga inom varje intelligens (Forsell 2005: 220)". Vi har alla olika svaga och starka sidor inom dessa intelligenser, därmed har vi olika sätt att tänka på. Gardner menar att alla elever kan utveckla var och en av dessa intelligenser om inlärmingsmiljön är tillräckligt uppmanande och stimulerande och undervisningen är noga genomtänkt. Ett ämne inkluderar alltså flera olika intelligenser. Alla ämnen är utvecklande på sitt speciella sätt och har därför en stor funktion att fylla.

Alla ovannämnda pedagoger har legat till grund för vårt resonemang. Alla ämnen bidrar till att utveckla olika färdigheter och engagerar olika sinnen. Vi vet att till exempel fysisk aktivitet är nödvändig för att kunna koncentrera sig vid teoretiska studier. I Lpo 94, under rubriken Skolans uppdrag, står det: "Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Skolan skall sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen". Vi vet att skapande i olika sammanhang utvecklar kreativitet. "Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet" (Lärarens handbok 2004:12). Thavenius skriver i *Skolan och den radikala estetiken* att estetiken inte skall "stå i någon motsättning till förnuftet utan i stället i sig innefatta fantasi, känslor och intellekt" (Aulin-Gråhamn 2004:120).

Mycket har skett inom hjärnforskning som kan komma till gang inom pedagogik. Olika forskare har kommit fram till att känslor kan påverka inläringen och därför måste vi, i samband med skolverksamheten, se på hela individen och inte bara på intellektet. För att lära sig bättre måste hjärnan vara avslappnad och ett bra sätt att uppnå detta tillstånd är att ha roligt. Ekman, professor emeritus i neurokemi vid Göteborgs universitet, har forskat kring stress och har kommit fram till att hjärnan inte vill jobba ensidigt. I sin forskning har han specialiserat sig på sambandet mellan immunsystemet, vårt psyke samt hjärnan och dess centrala nervsystem. ”Hjärnan måste ha roligt för att utvecklas” säger han (Carlsson 2006). Som hjärnforskare har han engagerat sig i pedagogik. Tillsammans med sina kollegor på universitetet har han skapat kursen Männliga kommunikationer. Detta visar hur neurologisk forskning kan kopplas till nya inlärningsstrategier. Kursen tilldelades Göteborgs universitets pedagogiska lagpris 2005 (Pedagogiska pristagare utsedda för 2005!).

För att slappna av bör alltså individen inte oro sig och stressa för mycket. Neurofysiologen Pribram och fysikern Bohm, båda forskare inom holism, har utvecklat ett helhetstänkande som Wilbur framställer i sin bok *Det holografiska paradigmet*. Där skriver han angående inläring: ”Pedagoger har vetat i flera decennier att oro stör förmågan att lära” (Wilbur 1982:18). Han menar att pedagoger behöver tänka på att ge hjärnan avspänningsmöjligheter såsom att ”försöka ge eleverna harmoniska och avslappnade sinnestillstånd genom att inrikta sig på meditation, biofeedback, suggestionsliknande blandningar av musik och andningsövningar” (Ibid.). Wilbur implicerar att man inte ser sammanhang när man är fylld av oro: ”Oro, vrede och en känsla av att sitta fast skulle i så fall representera fragmenterade tillstånd” (Ibid.).

Förutom känslorna är det viktigt att motivera inläring genom att skapa intresse. Dewey propagerar för att man skall utgå ifrån elevernas egna intresseområden i undervisningen (Forssell 2005:93). Även Malmqvist, som nämnts tidigare, poängterar vikten av att pedagogerna skall skapa intresse för att eleverna skall motiveras inom olika ämnen. Dewey framhåller hur viktigt det är att släppa eleven fri i sin kreativitet, sin nyfikenhet och sitt intresse, vilka han ansåg vara de viktigaste drivkrafterna (Forssell 2005:79ff). Han betonar tidigt vilka instinkter som styr oss, nämligen viljan att tillverka, undersöka, kommunicera och agera socialt. Intresse skapar motivation vilket vi vet är betydelsefullt för en god inläring. Marton⁴, professor emeritus i pedagogik vid Göteborgs Universitet, pekar tydligt på att inläring är kopplat till intresse. Hans vetenskapliga studier har gett svensk forskning värdefulla bidrag, bland annat genom att förändra synen på elevers sätt att lära. Begreppet fenomenografi är något som Marton har utvecklat. Fenomenografi är en kvalitativ forskningsmetodologi med fokus på inläring (Marton m.fl. 2000:9). Marton har studerat förutsättningarna för yt- respektive djupinläring vilket på ett specifikt sätt belyser de olika problemen kring inläring. Detta beskrivs i boken *Hur vi lär* som Marton har skrivit tillsammans med Entwistle, professor i pedagogik i Lancaster. De visar upp en holistisk bild av inläring, där både skolan och elevers ”livsvärld” har studerats, med fokus på hur elever bedriver studier, hur lärare lägger upp sin undervisning och hur forskare beskriver begreppet inläring (Ibid.:9). Marton drar slutsatsen att ”inre motivation (intresse) [tycks] leda till en djupinriktning och yttre motivation (känsla för krav) till en ytinriktning” (Marton m.fl. 2000:76). Han skriver vidare att ”om vi vill främja en djupinriktning borde vi framför allt ha de studerandes egna intressen i åtanke samtidigt som vi utesluter alla faktorer som leder till en

⁴ Ference Marton tilldelades Fridtjuv Berg-priset – Lärarförbundets Nationella Pedagogiskapris – 2006 för hans framstående forskningsinsatser.

ytinriktning (irrelevans, hot och ängslan)” (Marton m.fl. 2000:76). Csikszentmihalyi, professor i psykologi vid Chicagos universitet, har ägnat hela sitt liv åt att forska om vad som gör människan lycklig. Han definierar den optimala inlärningssituationen i sin bok *Flow* som tillståndet då man går upp i det man gör, glömmer bort tiden och upplever total tillfredsställelse (Csikszentmihaly 1990).

Utifrån de här teorierna om inlärning är alltså vår teori att undervisning ska ses i ett helhetsperspektiv och att ämnena därmed är lika viktiga och ska ha lika status. Vi visste inte om denna uppfattning delades av andra, speciellt av elever, och därför ville vi undersöka detta. Vidare var vi nyfikna på hur eleverna värderade ämnena inte bara i status och viktighet utan även i avseende på vilka ämnen som motiverade dem. Därför kopplade vi begreppen ”roligt”, ”intressant” och ”favorit” till vår frågeställning, eftersom detta verkar vara så nära förknippat med motivation och djupinlärning.

3 Metod

Vi ville undersöka vad åsikterna var inom skolans värld, istället för att få andrahands information, såsom ifrån bekanta, föräldrar och press. Därför har vi valt att göra en respondentundersökning eftersom det är svarspersonerna själva och deras tankar som vi är intresserade av att studera (Esaiasson m.fl. 2004:254). Vi har gjort både enkäter med elever samt intervjuer med lärare och en rektor. Enkäterna delade vi ut till elever på våra VFU-skolor och intervjuerna gjorde vi med lärarna på samma skolor. Orsaken till att vi genomförde enkäter med eleverna var för att vi hade närmare 200 elever som vi undervisade. Det hade tagit för lång tid att intervjua alla. Däremot genomförde vi intervjuer med lärarna för att vi kände till deras ovilja att fylla i formulär samt deras fallenhet för att prata på. Vi valde att intervjua så många ämneslärare som möjligt och försökte att variera de ämnen som de undervisade i för att få så stor spännvid på svaren som möjligt. Vi intervjuade även en rektor eftersom han kanske har ett annat perspektiv på verksamheten än vad lärarna har. Förutom pedagogisk medvetenhet har rektor även ekonomisk medvetenhet, vilket ger ett helhetsperspektiv på skolsystemet. Vi testade våra enkäter och frågor, både på kollegor på Pedagogien och även på elever och justerade därefter dessa.

Vi har valt en form av både kvalitativ och kvantitativ undersökning, eftersom vi ansåg att denna blandform bäst hjälper oss att nå vårt syfte. Vår undersökning innehåller både fasta svarsalternativ och öppna frågor; det är alltså en halvstrukturerad form. Man kan diskutera vårt val att blanda både fasta svarsalternativ med öppna frågor. Vi hade ganska god kännedom om vissa saker som vi ville fråga om, till exempel när vi ville ha reda på om eleverna visste eller inte vad de ville jobba med i framtiden (Stukat 2005: 44). Här valde vi fasta svarsalternativ som t.ex. ”ja” eller ”nej”. Andra frågor hade vi ingen kunskap om hur vi skulle få fram svar på. Därför gjordes dessa till öppna frågor, t.ex. när vi ville veta vilket som var elevernas favoritämne eller när de skulle berätta vad som hade status i deras egna ögon. Här passade det bra att lämna utrymme för fria svar. Då man väljer att ställa öppna frågor bör man vara medveten om att analysen kan vara lite mer komplicerad ”men [den] kan också ge mycket oväntade, intressanta och givande svar (Stukat 2005: 44)”. Man får också mer spontana svar. Vi ställde frågor som ”vad är viktigt för din personliga mognad”, ”vad är status i dina egna ögon” och ”har du påverkats av någon annan i ditt ämnesval” just för att hitta de omedvetna tankarna i värderingarna. Det kan tyckas att vi inte hade tänkt igenom hur vi skulle utforma vår enkät och vår intervju, men i själva verket är de medvetet sammanställda på det sättet.

3.1 Enkätstudien

3.1.1 Urval

Eleverna på just våra VFU-skolor är den målgrupp vars värderingar är de som vi vill få kunskap om. Eftersom det går flera tusen elever på våra två skolor kunde vi omöjligt kunna dela ut enkäter till alla. Vi fick helt enkelt välja ut vissa klasser. Vi delade personligen ut enkäter till våra egna elever. På den ena skolan går det runt 2000 elever som läser estetiska-, handels-, individuella-, International Baccalaureate Diploma-, natur-, samhäll- eller specialutformat program. Majoriteten av eleverna på den här skolan läser antingen samhällsprogrammet eller naturprogrammet. Den andra skolan har runt 1200 elever på el-, fordons-, handels-, hotell och restaurang-, individuella-, industri-, natur-, samhäll-, teknik- samt specialutformat program. Majoriteten av eleverna läser antingen ett specialutformat program eller samhällsprogram. Totalt delade vi ut enkäter till 156 elever på de båda skolorna. Av dessa 156 elever gick 62 % på ett samhällsprogram med diverse inriktningar, främst ekonomi, 16 % inom elprogrammet och resten gick programmen affärs (9%), handel (3%), estet (2%), natur (8%) eller teknik (0,6%). Det är möjligt att skulle vi ha kommit fram till ett annat resultat om vi hade frågat elever på andra program, men vi vill i och med det här examensarbetet endast visa upp en tendens, inte säga att vårt resultat är något som stämmer generellt överallt. Våra 156 enkäter utgör 4% respektive 6% av eleverna på de två skolorna. Hade vi gjort vår undersökning på en mindre skola hade de elever vi frågat varit mer representativa än i nuläget. Å andra sidan ville vi veta vad just våra elever som vi hade på vår VFU tyckte. Därmed kan man säga att vi har 100% representativitet på den målgrupp vi var intresserade av!

3.1.2 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Vi har tagit hänsyn till reliabilitet, vilket innebär att man tittar på hur bra mätinstrument man har, att man mäter det man avser att mäta på ett så noggrant sätt som möjligt (Stukat, 2005:125-126). Vårt val att arbeta med en enkät med två typer av frågor, öppna och med fasta svarsalternativ, direkt riktade till vår målgrupp, tycker vi har möjliggjort den studie vi ville genomföra. Vi kan inte generalisera eftersom svaren kan variera från skola till skola, beroende på skolans inriktning. Vi tycker ändå att vi har öppnat för tankar som kan inspirera till fördjupade undersökningar inom området.

3.1.3 Operationalisering

Med Marton, Ekman m.fl. i bakhuvudet kände vi att kopplingen mellan viktighet, intresse, roligt och status är essentiell att undersöka. Uppfattningar om ämnen är därför viktiga för oss som blivande pedagoger. Först och främst ville vi veta vilka ämnen eleverna värderade högt och lågt i status, eftersom vi anser att status kolliderar med helheltstänkande. Vi utformade således frågor av typen "vilket eller vilka ämnen är viktigast för dig/varför" och "vilket eller vilka ämnen har hög status i dina ögon/varför". Vidare leder Martons och Deweys teorier till att djupinläring måste böttna i egen lust och eget intresse. Därför ville vi undersöka var elevernas inneboende lust, engagemang och nyfikenhet ligger. Därför utformade vi frågor som "vilket är ditt favoritämne/varför", "vilket ämne tycker du är roligast/varför" och "vilket eller vilka ämnen tycker du är intressantast/varför". Dessa frågor tycker vi speglar tydligt våra tankar som utgår från vår teori.

Sammanlagt ställde vi 43 frågor till eleverna. Vi tog inte med svarsalternativet "vet ej" på frågorna med fasta svarsalternativ. Istället konstruerade vi ett svarsalternativ i form av "har ingen

åsiikt". Detta för att vi var medvetna om att många väljer "vet ej" alternativet just för att slippa besvara frågan och vi ville undvika tveksamma svar. Av alla de 43 frågorna fokuserade vi oss sedan på endast ett antal av dem. Orsaken till detta är att alla frågor inte var relevant till vårt syfte och vår frågeställning. Vi är också medvetna om att när man formulerar frågor påverkar det hur undersökningsgruppen svarar. Vi grupperade frågorna i olika sektioner, t.ex. frågor om ämnesval, frågor om hur de gör sina val, frågor om status mm. Vi konstruerade även frågor "med lite skiftande formulering om samma sak och i möjligaste mån [ville vi] undvika att svaret på den första frågan styr svaret på den andra" (Esiasson m.fl. 2010:268). Vi varierade alltså våra formuleringar kring samma tema t.ex. favorit, intressant, roligt, viktigt för att se vilka ämnen som en elev satsar sitt intresse och sin lust på.

Vi hade också kunnat be elever bedöma ett ämne utifrån en skala från 1-10 men då hade vi inte fått kännedom om värderingen kring ämnet, alltså skillnaden mellan t.ex. intressant, roligt, favorit och viktighet samt status i egna och samhällets ögon. Vi ville se vilka likheter och olikheter vi kunde hitta utifrån deras värderande svar.

Vi hade höga visioner kring att täcka så många perspektiv som möjligt runt olika uppfattningar om ämnen. Vi ställde frågor lite utanför elevers uppfattningar om ämnen. Bland annat hade vi ställt frågor rörande elevernas syn på betyg, arbetssätt, läsläsning m.m. Av 43 frågor valde vi, på grund av tidsbrist, ut 19 frågor som vi behandlade. Dessa ansåg vi operationaliserade direkt den undersökning vi ville utföra. De övriga skulle kunna vara intres-santa att titta närmare på i samband med inlärningsproblematik. Det fanns andra länkar som vi hade velat göra mellan uppfattningar om olika ämnen, elevers närvaro samt lärarlöner, men som tyvärr måste ingå i någon framtida undersökning. Våra upplevelser under vår VFU visade på högre närvaro i kärnämnen och lägre i estetiska ämnen, vilket skulle kunna ha med ämnets viktighet att göra. Tillsammans med lönefrågor skulle dessa perspektiv kunna ge bättre förståelse om hur ämnen värderas.

3.1.4 Inmatning av enkäter

Vi omvandlade sedan svaren kvantitativt till siffror genom att räkna liknande svar och systematisera dessa. Vi tolkade dessutom svaren på de öppna frågorna så att vi kunde ta i beaktande referensramarna och elevernas synpunkter som kom fram (Holme & Solvang 1991:85). När vi matade in resultatet från enkäterna till Excel delade vi in alla svar i 27 olika koder (se bilaga 4). Vi delade in kärnämnen var för sig, för att senare kunna särskilja dessa från de ämnen som inte är kärnämnen, i våra resultat och diskussioner. Således står religion separat som ett kärnämne, medan historia, filosofi, geografi och psykologi kodas som SO-ämnen⁵. Naturkunskap är också ett kärnämne och skiljs från NO-ämnen så som kemi, biologi, fysik och medicin.

3.2 Intervjustudie

3.2.1 Urval

När det gäller lärarintervjuerna gick vi inte efter något speciellt system för att välja ut vilka lärare vi skulle intervjua. Vi koncentrerade oss inte på att intervjua de lärare vars elever hade fyllt i enkäter, eftersom vi inte ville av etiska skäl att denna koppling skulle kunna göras. Vi ville få

⁵ "SO" står för "samhällsorienterade". Av praktiska skäl kommer vi att använda oss av denna förkortning.

kunskap om hur olika ämneslärare värderas sina egna ämnen och andras. Vi intervjuade 12 lärare och en rektor. På den större skolan jobbar det totalt 223 lärare och sex rektorer. På den mindre skolan jobbar 135 lärare och tre rektorer. Det är möjligt att vi skulle ha kommit fram till ett annat resultat om vi hade frågat lärare med andra ämneskombinationer, men vi vill i och med det här examensarbetet endast visa upp en tendens, inte säga att vårt resultat är något som stämmer generellt.

3.2.2 Operationalisering

Sammanlagt ställde vi 52 frågor till lärarna under en dryg timma per lärare, vilket kan betraktas som djupintervju (Stukat 2005:39). Vi gjorde djupintervjuer med ett fåtal lärare för att få kunskap om hur de ser på sina och andras ämnen. "Den normalt sett högre svarsfrekvensen, möjligheten att ställa många och komplexa frågor och kontrollen över svarssituationen väger tungt vid jämförelser med andra datainsamlingsmetoder" (Esaiasson m.fl. 2004:263). Våra intervjuer är halvstrukturerade till viss del, det vill säga vi visste vilket område vi ville undersöka, men vi anpassade oss till hur situationen blev. Vi hade en checklista med frågor, men dessa kunde vi ta i olika ordning beroende på hur den intervjuade svarade. Detta för att det skulle bli en naturlig och levande intervju. Allt bandades efter överenskommelse med den intervjuade. Vi lyssnade sedan av banden och gör en skriftlig sammanfattning av intervjuerna. (Esaiasson 2004:263)

3.3 Etik

Vi följde Vetenskapsrådets huvudkrav (Forskningsetiska principer u.å:6). Innan vi delade ut enkäterna till eleverna frågade vi först lärarna om lov. Sedan förklarade vi för eleverna att vi skulle göra en enkät som berör skolämnen utan att närmare gå in på vad undersökningen exakt skulle handla om. Vi följde således informations- och samtyckeskravet. Formulären var anonyma och vi gjorde enkäten på det sättet att det inte gick att spåra vem som hade fyllt i vilken enkät. På det sättet kunde eleverna känna sig trygga att svara som de själva ville, enligt konfidentialitetskravet. Inför lärarintervjuerna förklarade vi likadant, vilka vi var och vilket syfte vi hade. Vi var tydliga med att tala om att både intervjuer och enkäter var frivilliga och att de som inte ville kunde avstå. Naturligtvis var vi medvetna om att vissa lärare varken vill eller har tid att bli intervjuade och att det är likadant med eleverna. Detta tog vi givetvis hänsyn till. Dock fick vi en mycket positiv respons från både lärare och elever som vänligt ställde upp. Vi har avsiktligt inte länkat lärareintervjuer med elevenkäter, så att det som eleverna yttrar om olika ämnen inte går att spåra till en viss lärare.

4. Resultat

4.1 Elevenkäter

Som tidigare nämnts har vi använt oss av både öppna frågor och frågor med svarsalternativ i vår enkät till eleverna. I tabellerna nedan har vi slagit ihop vissa ämnen till grupper. Kärnamnet naturkunskap har vi sammanfogat med övriga *NO-ämnena*; kärnämnen religion och samhällskunskap går ihop tillsammans med *SO-ämnena*; bild, musik, dans och drama står alla under *estetiska ämnena*; svenska-tillval har vi lagt slagit ihop med kärnamnet svenska; och idrott och hälsa-tillval står tillsammans med kärnamnet idrott och hälsa. Orsaken till detta är att vi vill se i vilken ordning olika slags ämnen hamnar.

Det kan te sig konstigt att kärnämnen nämns separat från engelska, matematik och svenska i alla vänsterkolumner i tabellerna nedan, men detta beror på att vissa elever inte har specificerat vilket kärnämne de menade. I tabellernas högra kolumn har vi sedan redovisat hur många av ämnena som är kärnämnen, vilka som inte är kärnämnen samt övriga, t.ex. då eleverna lämnat frågan obesvarad, skrivit konstiga svar eller svarat "inget". Denna uträkning har vi gjort innan vi slog ihop ämnena till grupper. Värt att notera är att eleverna får välja fritt från alla ämnen som finns. Genom att ge dem öppna frågor är det intressant att se vilka ämnen de väljer, men samtidigt också vilka ämnen som aldrig väljs.

Kärnämnen är: matematik, svenska, engelska, naturvetenskap, samhällskunskap, idrott och hälsa, estetisk verksamhet, svenska 2 och religion.

Vi har delat in svaren i sex block: Status (4.1.1); Favorit, intressant och roligt (4.1.2); Besvikelse och tråkigt (4.1.3); Viktighet och rangordning (4.1.4); Val (4.1.5) samt Elevernas åsikt om kärnämnen och valmöjlighet (4.1.6). Här följer en redovisning av svaren:

4.1.1 Status

Status i elevernas ögon

Vi frågade eleverna vilka ämnen de ansåg har status i deras ögon respektive status i samhället. Här valde vi frågor med öppna svar, för att eleverna skulle få möjlighet att välja fritt mellan alla ämnen som de har i skolan. Vi bad dem att nämna tre ämnen. Orsaken till att vi ställde dessa två frågor var först och främst för att se om eleverna svarade likadant eller om det var något som skiljde sig mellan frågorna. Eleverna ombads inte att rangordna ämnena. Här redovisas hur många gånger alla ämnen har förekommit, oavsett i vilken ordning eleverna skrev dem. Siffrorna i tabellerna representerar således inte elevantalet utan hur många gånger ämnet har förekommit. Orsaken att eleverna har lämnat ett blankt svar kan vara att de inte förstår frågan, inte vet vad de tycker eller inte orkat svara på den.

Som vi kan se i tabell 1 över vad eleverna anser har status i deras ögon hamnar matematik och engelska på delad första plats. Inte långt efter kommer ekonomi och handel, SO samt svenska. Att ekonomi och handel samt SO kommer högt upp på listan är inte så konstigt med tanke på vårt urval av elever. Det flesta har nämligen dessa ämnen som karaktärsämnen på sina program. 15 elever har av någon anledning lämnat ett blankt svar. 12 elever anser att alla ämnen har status i deras ögon. Längst ner på listan kommer teknik och data. Av alla de ämnen som eleverna har valt är majoriteten kärnämnen.

Tabell 1: *Subjektiv uppfattning om ämnets status (antal)*

Status egna ögon	antal		antal
matematik	36	kärnämnen	117
engelska	36	icke	83
ekonomi och handel	23	annat	48
so	22		
svenska	19	Totalt	248
blankt	15		
moderna språk	15		
no	15		
alla	12		
el	12		
udda	10		
kärnämne*	9		
vet ej	9		
lokala tillval	5		
idrott och hälsa	4		
estetiska ämnen	4		
inget	2		
teknik o data	2		

**vissa elever har inte specificerat vilket kärnämne de menade*

Status i samhället

I tabell 2 över vilka ämnen eleverna anser har status i samhället kommer matematik även här på första plats. Dessutom har matematik valts fler gånger här än på förra frågan. Engelska har, till skillnad från status i elevernas ögon, halkat ner på tredje plats. NO-ämnena ligger på andra plats och ekonomi och handel är nere på sjunde plats. 14 elever har lämnat ett blankt svar. Endast 3 elever anser att alla ämnen har status i samhället. Längst ner hamnar estetiska ämnen och lokala tillval. Av alla de ämnen som eleverna har valt är även här kärnämnena de mest förekommande.

Tabell 2: Uppfattning om ämnets status i samhället (antal)

Status i samhället	antal		antal
matematik	51	kärnämnena	136
no	35	icke	69
engelska	31	övrigt	47
vet ej	24		
svenska	20	Totalt	252
so	19		
ekonomi och handel	16		
blank	14		
kärnämnena*	10		
moderna språk	9		
idrott och hälsa	4		
el	4		
teknik o data	3		
udda	3		
inget	3		
alla	3		
estetiska ämnen	2		
lokala tillval	1		

*vissa elever har inte specificerat vilket kärnämnena de menade

4.1.2 Favorit, intressant, roligt

Nästa grupp av frågor som vi ställde till eleverna var vilka ämnen de tycker är favorit, intressantast och roligast.

Favoritämnen

SO-ämnena är populärast bland favoritämnena, vilket framgår av tabell 3, tätt följt av idrott och hälsa samt de estetiska ämnena. Ekonomi och handel samt engelska hamnar på fjärde respektive femte plats. Det ter sig förhoppningsvis naturligt att elevernas favoritämnen är knytta till det program de går på. De ämnen som ett mindre antal elever anger som favoritämne är teknik och datorer. Det är det ingen som har lämnat ett blankt svar. Två stycken har dock angett att de inte har något favoritämne. Vidare är det ganska jämnt mellan de ämnen som är kärnämnen och de som inte är det. Dock har kärnämnen majoritet. 55 % av favoritämnena är kärnämnen och 43 % är det inte.

Tabell 3: Favoritämnena (antal)

Favoriter	antal			antal
so	41		kärnämnen	140
idrott och hälsa	40		icke	110
estetiska ämnen	30		övrigt	4
ekonomi och handel	29			
engelska	22		Totalt	254
moderna språk	20			
matematik	17			
svenska	16			
el	14			
lokala tillval	11			
no	6			
teknik och datorer	4			
inget	2			
udda svar	2			

Intressantaste ämnen

SO-ämnena toppar listan. Ännu fler elever, så många som 38 %, tycker att SO-ämnena är intressanta jämfört med de elever som valt ämnena som favorit. Detta framgår av tabell 4. Ekonomi och handel finner vi på andra plats och strax efter kommer el-ämnena. Två stycken har angett att alla ämnen är intressanta, sex stycken har lämnat ett blankt svar, tre stycken vet inte, medan två elever inte anser att något ämne är intressant. Längst ner kommer teknik och data. Det är värt att notera att de ämnen som inte är kärnämnen har majoriteten med 64 %, medan kärnämnen endast utgör 29 %.

Tabell 4: *Intressantaste ämnen (antal)*

Intressant	antal			antal
so	83		kärnämne	64
ekonomi och handel	29		icke	139
el	20		övrigt	14
no	16			
moderna språk	14		Totalt	217
matematik	14			
lokala tillval	7			
engelska	6			
blankt	6			
svenska	6			
estetiska ämnen	4			
vet ej	3			
idrott och hälsa	3			
alla	2			
inget	2			
teknik och data	1			
udda	1			

Orsak till att ett ämne är intressant

I samband med att vi bad eleverna räkna upp de ämnen de tyckte var intressantast, frågade vi också efter orsaken till varför de tyckte det. Vi hade fasta svarsalternativ och eleverna fick kryssa i så många alternativ som de ville. I tabell 5 ser man att den främsta orsaken till att ett ämne är intressant är innehållet. Strax efter det kommer lärarens engagemang. Lärarens personlighet har också betydelse men inte lika mycket som de två föregående orsakerna. Längst ner kommer kontakt med instanser utanför skolan samt annan orsak, där eleverna ibland har specificerat vad.

Tabell 5: Orsak till att ett ämne är intressant (antal)

Vad gör intressant	antal
ämnesinnehållet	122
lärarens engagemang	110
lärarens personlighet	77
tydliga instruktioner	55
frihet att jobba fritt	47
jobba självständigt	45
jobba i grupp	32
kontakt med instanser utanför skolan	22
annat	16
Totalt	516

”**Annat**” fanns med som svarsalternativ. De flesta av eleverna som kryssade för alternativet ”annat” har specificerat vad de menade. Här följer en lista på alla exakta formuleringar vi fick in: ”praktiskt arbete, varierande arbetsuppgifter, man är själv delaktig, varvat olika arbetssätt, utflykter och sånt med koppling till verkligheten, egna förkunskaper, vilken tid på schemat det ligger, praktiska uppgifter inte bara teoretiska, jag tycker om att variera mig, att man lär sig något man anser är viktigt och intressant, när man har någon att prata med i klassen, variation i undervisningen, att jag kan lära känna mig själv, gruppen, bara jag slipper massa teori, lätt att få bra betyg i”.

Roligaste ämnen

I tabell 6 sker det en förändring jämfört med resultaten från favorit- och intressantaste ämnet. Här hamnar nämligen idrott och hälsa högst upp. Sedan följer de estetiska ämnena strax före SO-ämnena. Längst ner kommer, åter igen, teknik och data. Tre elever har lämnat frågan blank medan två elever inte vet vilket ämne som är roligast och två anser att det inte finns något roligt ämne. 51 % av ämnena är kärnämnena, vilket är en knapp majoritet.

Tabell 6: Roligaste ämnen (antal)

Roligt	antal		antal
idrott och hälsa	39	kärnämnena	94
estetiska ämnen	28	icke	81
so	24	övrigt	9
moderna språk	17		
ekonomi och handel	15	Totalt	184
el	11		
matematik	10		
lokala tillval	10		
engelska	9		
svenska	6		
no	4		
blankt	3		
teknik och data	2		
udda svar	2		
vet ej	2		
inget	2		

Elevers motiveringar för favorit, intressant och roligt

Nedan följer exakta citat från eleverna med motiveringar för varför de uppskattar följande ämnen som intressanta, roliga och favoritämnen:

Estetiska ämnen: ”Jag gillar att spela och uttrycka mig genom musik. Kul att sjunga. För att jag älskar musik, har alltid gjort det! Musik förmedlar känslor för mig och det får mig att må bra. Bra lärare. För att jag lär mig något nytt varje lektion. Det är kul att få använda fantasin. Friheten. För jag har en konstnärlig sida, det är bra att ha ett annat ämne än bara ’vanliga’ ämnen”.

Idrott och hälsa: ”På grund av att jag får röra mig och göra det jag tycker är roligt. Gymna är skoj. För jag gillar att träna. Gillar att idrotta. Jag tycker om sport. Idrott är roligare att utöva, praktiskt. Idrotten är det som är roligast för att det är omväxlande och för att jag gillar sport”.

Engelska: ”Det är det ämnet jag är mest intresserad av och känner att jag kan utvecklas i. Roligt och lätt att lära sig. För det är skoj att lära sig ett annat språk. Eftersom det är det jag är bäst på. Gillar att läsa och skriva. Utan engelska kommer man inte långt. Jag känner att jag hänger med. Jag älskar att prata många språk”.

Svenska: ”Gillar att läsa och skriva. Språket är intressant i sig. Vi tar det självklart, men det finns mycket i hur man kan uttrycka sig i tal och skrift. Man lär sig om olika författare. Roligt och jag är bra på det”.

Matematik: "För att jag är bra på det och förstår det. Det är bra kunskap att ha. Gillar att räkna. Det är konkret, antingen är det rätt eller fel, inte så mycket analyser".

NO-ämnen: "Kul. För att jag gillar att se olika perspektiv. För att man lär sig formler. För att det beskriver intressanta händelser som förekommer. Läraren är rolig och tar det i vårt tempo. Ingen stress. För att det går bra och att det är intressant".

Teckenspråk: "Därför att läraren är fantastisk och att jag lär mig massor".

Körkortsteori: "Ett helt nytt ämne som ger mig massa användbar kunskap".

Ekonomi: "Får ta fram roliga förslag och jobba som man gör i 'verkligheten'. För att det är kul. Gillar att räkna. Det är en bra lärare, pedagogisk. Bra lärare, erfaren och ordnar varierande undervisning. Det är något som intresserar mig och något jag verkligen får användning för. Tycker att det hör till allmänbildning."

El: "För det är det linjen handlar om. Kul. För att jag gillar att jobba praktiskt. För att det är soft. För där kan man jobba och man lär sig. För det är ju något jag vill bli något i. Värkstad (sic!), gillar praktiska saker. För det är kul. För att det är praktiskt. För det är slappt".

Samhällskunskap: "Kul att få veta allmänna saker. Intressant, fritt, berör en på ett mer konkret sätt än många andra ämnen. Intressant, jag känner att jag måste veta vad som händer kring mig, det är väldigt viktigt för mig. För att jag gillar att se olika perspektiv. Historia, samhällskunskap och filosofi är intressanta, allmänbildande och ger olika perspektiv på händelser, åsikter, etc. Religion och historia intresserar mig mest rent teoretiskt".

Historia: "Historia är allmänbildande. Därför att det är intressant och för mig känns det viktigast. Få reda på varför våra samhällen ser ut som de gör idag. Det är intressant att få reda på saker som hänt. Erfaren, duktig lärare med varierande lektioner. Tycker att det hör till allmänbildning. För att det intresserar mig. För att det beskriver intressanta händelser som förekommit".

Religion: "Världen bygger mycket på det. För att jag tycker det är kul att se hur mycket folk kan lura sig själva. Intressant eftersom det är kulturer. För att man lär sig om olika länders religion och de stora religionerna".

Geografi: "För att man får lära sig mycket om världen".

Psykologi: "Psykologi är intressant. Hur människor betar sig och varför är mycket intressant. Det är spännande att läsa om hur vi tänker och agerar".

Filosofi: "Det tillåter en att tänka fritt. Det är mest öppet. Man får vara mest kreativ. Där lär man sig mest man har nytta av i livet känns det som. Filosofi ger intressanta synpunkter på vår existens och liknande".

Moderna språk: "Trevlig och bra undervisning, intressant, varierat upplägg, kul att se samband i språket och kunna uttrycka sig på olika språk. Jag har lätt för språk och det är viktigt att kunna kommunicera. Jag älskar att prata många språk."

4.1.3 Besvikelse, tråkigt

Ämnen som har gjort eleverna besvikna

Vi har hittills behandlat de ämnen som elever förhåller sig positivt till. Låt oss nu se vilka ämnen som har gjort dem besvikna, vilket tabell 7 visar. Det är färre ämnen som kommer upp här än vid de tidigare frågorna. SO-ämnena ligger på första plats. Nummer två är matematik som är ett ämne som i de ovan nämnda frågorna oftast hamnat i mitten av listan. Värt att notera är att vid de två frågorna om status hamnade matematik högst upp på båda, ändå är det ett ämne som gjort många besvikna. Det tredje ämnet är ekonomi och handel, vilket har hamnat högt upp på listorna över roligaste, intressantast och favoritämnen. Längst ner bland de ämnen som har gjort eleverna besvikna hamnar el-ämnena. Här är det också två elever som inte har blivit besvikna över något ämne. När det gäller om ämnena är mest kärnämnen eller inte lutar majoriteten över till kärn-ämnena, vilka är 51 % medan de andra är 43 %.

Tabell 7: *Subjektiv besvikelse (antal)*

Besviket ämne	antal			antal
so	33		kärnämn	88
matematik	30		icke	75
ekonomi och handel	24		övrigt	11
svenska	18			
engelska	18		Totalt	174
no	13			
moderna språk	6			
teknik	6			
idrott och hälsa	5			
lokala tillval	5			
vet ej	5			
estetiska ämnen	4			
el	2			
inget	2			
blankt	2			
udda	2			

Orsak till att ett ämne har gjort eleverna besvikna

Vi ville få reda på vad det finns för orsaker till att eleverna blir besvikna på ett ämne. I den här frågan hade vi fasta svarsalternativ. Tabell 8 visar att 40 % av eleverna är besvikna över lärarens insats. Lärarens engagemang och personlighet är det som har varit orsak till elevernas besvikelse i ett visst ämne. Vårt resultat följer alltså Eva Myrbergs slutsats att läraren är den som påverkar mest elevers resultat, vilket hon tog upp på sin föreläsning på Pedagoggen den 20 oktober 2006. För mycket krav, tufft tempo och annat hamnar alla på tredje plats med 13 %. Längst ner kommer långsamt tempo. Eleverna reagerade alltså mer negativt om undervisningen höll högt tempo än om det gick för långsamt. Följaktligen kan det vara en god idé att gå lite långsammare snarare än att gå för fort i undervisningen. 6 stycken har lämnat frågan blankt.

Tabell 8: Orsak till att ett ämne är en besvikelse (antal)

Orsak till besvikelse	antal
dålig lärare	95
för mycket krav	31
tufft tempo	31
annat	31
tråkigt ämne	21
för få krav	12
långsamt tempo	12
ej fyllt i	6
Totalt	239

”**Annat**” kunde även här preciseras av eleverna. Här följer ett urval på exakta formuleringar från eleverna: ”tråkigt som fan, tycker man lär sig massa onödigt, stressande, mycket på en och samma gång, dålig planering liksom, blev orättvist behandlad vid betygsättning, ingen koll på vad man skall göra och för mycket att göra på för kort tid och otydliga instruktioner, delvis distanskurs med mycket hemläxa och dålig kommunikation mellan elev och lärare, han blir irriterad och stressad när man inte förstår, tror ämnet varit bättre, roligare och lärorikt med annan lärare, dålig inlärningsmetod/prioriteringar, att det inte har något med min inriktning att göra och att det är tråkigt, får jag inte den hjälp jag behöver orkar jag till slut inte lägga ner så mycket energi som jag kanske borde, väldigt ensidig undervisning”.

Orsak till att ett ämne är tråkigt

Vi frågade också vad det är som gör att ett ämne inte är intressant och resultatet ser vi i tabell 9. Likadant som i föregående fråga fick eleverna fylla i flera alternativ om de ville. I den här frågan hade vi fasta svarsalternativ. Här var den viktigaste orsaken lärarens engagemang. Innehållet kom på andra plats och lärarens personlighet hamnade även här på tredje plats. Att det är stökigt i klassrummet är en orsak som kommer på fjärde plats. Det är alltså inte bara politiker och föräldrar som tycker att det är ett problem, utan även eleverna pekar själva på detta som ett problem. Längst ner kommer orsaken att få jobba självständigt.

Tabell 9: Orsak till att ett ämne är tråkigt (antal)

Vad som gör ett ämne tråkigt	antal
lärarens brist på engagemang	126
innehåll	100
lärarens personlighet	90
stökigt i klassrummet	71
jobba i grupp	21
annat	18
kontakt med instanser utanför skolan	8
frihet att jobba fritt	8
tydliga instruktioner	8
jobba självständigt	6
Totalt	456

”**Annat**” kunde även här preciseras av eleverna. Här följer en lista på alla exakta formuleringar vi fick in: ”vet ej, monotont arbete, själva ämnet, otydliga instruktioner, får inte komma med egna idéer och läraren ej frågar hur eleverna vill lägga upp terminen och undervisningen, uppdelning av grupp med kamrater som inte hjälper till, vilken tid på schemat det ligger, svårt och stressigt, lärarens sätt att lära ut, om man inte får den hjälp man behöver, går det dåligt och då blir det tråkigt, för svårt, när man inte har någon att vara med, att läraren är otydlig, dåligt strukturerat, lärarens sätt att inte variera undervisningen, dålig info, dålig lärare svårt ämne”.

4.1.4 Viktigast och rangordning

Vi har medvetet utformat tre varianter kopplade till viktighet, för att se om det är någon skillnad i innebörd i hur eleverna tolkar ordet ”viktigt”.

Ämne som är allmänt viktigt

Vad som framgår av tabell 10 över vilka ämnen som är de viktigaste är att även här toppar SO-ämnen listan. Strax efter kommer engelska samt ekonomi och handel. Här är det så många som 19 stycken som har lämnat ett blankt svar, sex anser att alla ämnen är viktiga och fem stycken vet inte vilket ämne som är allmänt viktigt. Längst ner kommer lokala tillval. Åter igen är det kärnämnena som dominerar. 53 % av alla ämnen som eleverna har valt är kärnämnen medan 34 % inte är det.

Tabell 10: *Subjektiv uppfattning om viktigaste ämnen (antal)*

Ämnen som är allmänt viktiga	antal		antal
so	46	kärnämnen	149
engelska	34	icke	97
ekonomi och handel	33	övrigt	32
matematik	32		
svenska	29	Totalt	278
moderna språk	22		
blankt	19		
estetiska ämnen	11		
no	10		
el	9		
idrott och hälsa	8		
kärnämnen*	7		
alla	6		
vet ej	5		
udda svar	5		
lokala tillval	2		

*vissa elever har inte specificerat vilket kärnämnade de menade

Ämne som är viktigt för personlig mognad

En annan fråga som vi ställde om viktighet var vilket ämne som är viktigt för elevernas personliga mognad, vilket redovisas i tabell 11. Här toppar SO-ämnena med stor marginal till tvåan och trean, som är engelska respektive svenska. Här är det också en stor mängd som har lämnat frågan blankt, nämligen 22 stycken. Antal elever som inte vet är högre än i tidigare frågor: 6 % av eleverna uttrycker osäkerhet över vad som bidrar till deras personliga mognad. Sist kommer teknik och data. Än en gång är det kärnämnena som är flest av de ämnen eleverna valt. 55 % är kärnämnena och 30 % är det inte.

Tabell 11: *Subjektiv uppfattning om viktigaste ämnen för personlig mognad (antal)*

Viktigt för mognaden	antal		antal
so	130	kärnämnena	211
engelska	42	icke	117
svenska	37	övrigt	44
blankt	22		
matematik	22	Totalt	382
ekonomi och handel	19		
no	15		
moderna språk	14		
idrott och hälsa	14		
estetiska ämnen	13		
el	11		
vet ej	10		
lokala tillval	8		
udda	7		
inget	5		
alla	2		
teknik och data	1		

Ämnen som är viktiga inför arbetslivet

När vi sedan frågade vilka ämnen som är viktiga inför arbetslivet blev svaren lite annorlunda. I tabell 12 ser vi att engelska samt ekonomi och handel är fortfarande de viktigaste ämnena, men SO har här blivit utbytt mot matematik. 18 stycken har lämnat frågan blankt, åtta stycken vet inte vilka ämnen som är viktiga inför arbetslivet och tre stycken anser att inga ämnen är viktiga inför arbetslivet. Kärnämnen är av majoritet med 57 % medan de som inte är kärnämnen är på 34 %.

Tabell 12: *Subjektiv uppfattning om viktigaste ämnen inför arbetslivet (antal)*

Ämnen som är viktiga inför arbetslivet	antal		antal
engelska	73	kärnämnen	224
matematik	54	icke	134
ekonomi och handel	51	övrigt	33
so	50		
svenska	46	Totalt	391
el	26		
moderna språk	20		
blankt	18		
no	14		
vet ej	8		
estetiska ämnen	8		
idrott och hälsa	8		
lokala tillval	4		
udda	4		
inget	3		
teknik och data	2		
kärnämnen*	2		

*vissa elever har inte specificerat vilket kärnämne de menade

Vetskap om framtidsutsikter

Vi frågade eleverna om de visste vad de ville jobba med i framtiden. Anledningen till denna fråga var att jämföra den med deras svar på vilka ämnen som är viktiga för arbetslivet samt deras personliga mognad. Det visade sig, vilket framgår av tabell 13, att 53 % av killarna visste vad de ville jobba med i framtiden, medan endast 30 % av tjejerna har sina framtidsutsikter klara för sig. Sammanlagt är det 41 % av eleverna som vet vad de vill jobba med i framtiden och 54 % som inte vet. De elever vars svar hamnar under övrigt är de som har antingen svarat både och eller kryssat i mitt emellan de båda svarsalternativen.

Tabell 13: *Vetskap om framtidsutsikter (antal)*

	Killar	Tjejer
vet ej	30	54
vet	40	24
övrigt	6	2
Totalt	76	80

Rangordningen

Vi bad eleverna rangordna vilka ämnen de tyckte var viktigast. Nr 1 är högst och 20 är lägst. Vi gav med 18 bestämda alternativ och flera chanser att fylla i egna ämnen. Här kan man diskutera vårt upplägg samt vårt val av alternativa ämnen. Ämnet hemkunskap är inte med på gymnasiet, men vi ville ta med ämnet ändå eftersom det diskuteras i NU 03. Det hade varit önskvärt att ta

med musik, drama och dans som alternativa estetiska former förutom bild och form. Även andra ämnen som inte utgör kärnämnen hade varit intressanta att få elevernas rangordning på, men vi var tvungna att begränsa rangordningen annars fanns risken att eleverna inte orkade fylla i frågan. Nedan redovisar vi de ämnen eleverna tycker kom på första, andra och tredje plats i respektive följande tre tabeller.

Första plats i rangordningen

Tabell 14 visar vilket ämne som eleverna har rangordnat som högst. Det framgår inte hur eleven har värderat, alltså vilken hänsyn eleverna har tagit till huruvida ämnet har hög status, är viktigt för dem eller att de tycker det är roligt. När man således tittar på alla de ämnen som någon gång har rankats högst illustrerar nedanstående tabell vilka ämnen det är och hur många gånger respektive ämne har rangordnats som det viktigaste ämnet. Kärnämnen svenska, matematik och engelska är de ämnen som är allra viktigaste ämnena. Längst ner kommer NO-ämnen, som endast har ansetts som viktigast två gånger. Svaret udda hamnar på fjärde plats och detta betyder att det finns elever som inte har rangordnat 1 till 20. Istället har de endast kryssat för några ämnen med ett kryss, gett flera ämnen samma siffror eller på annat sätt gjort en rangordning som vi inte kan tyda. En enda elev har skrivit att alla ämnen är lika viktiga. Majoriteten av de ämnen som eleverna anser vara viktigast är det kärnämnen som är mest förekommande.

Tabell 14: Första plats i rangordningen (antal)

Ämne	antal		antal
svenska	38	kärnämnen	108
engelska	27	icke	17
matematik	26	övrigt	27
udda	18		
blankt	9	Totalt	153
idrott och hälsa	8		
so	8		
el	3		
moderna språk	3		
lokala tillval	3		
ekonomi och handel	3		
estetiska ämnen	2		
teknik och data	2		
no	2		
alla	1		

Andra plats i rangordningen

Tabell 15 visar alla de ämnen som eleverna har rangordnat som näst viktigast. Här kan vi se att engelska, SO-ämnena, matematik och svenska kommer högt upp. Sedan är det ett stort glapp till nästa ämne, nämligen moderna språk, som bara 6 stycken anser är näst viktigast. Längst ner kommer idrott och hälsa samt lokala tillval vilka endast har fått en röst var. Av alla de ämnen eleverna har valt som näst viktigaste ämnen är en stor majoritet kärnämnena.

Tabell 15: Andra plats i rangordningen (antal)

Andra plats	antal		antal
engelska	33	kärnämnena	103
so	30	icke	23
matematik	23	övrigt	1
svenska	21		
moderna språk	6	Totalt	127
el	3		
teknik och data	2		
no	2		
ekonomi och handel	2		
estetiska ämnen	2		
idrott och hälsa	1		
lokala tillval	1		

Tredje plats i rangordningen

Även i tabell 16, som visar vilka ämnen eleverna anser är det tredje viktigaste ämnet, ligger svenska, engelska och matematik högst upp tätt följt av SO-ämnena. Moderna språk och NO-ämnena är mer frekventa här på tredje plats jämfört med första och andra plats i rangordningen. Längst ner hamnar el med endast en röst. Det är kärnämnena som är i majoritet av alla de ämnen som eleverna anser vara det tredje viktigaste ämnet.

Tabell 16: Tredje plats i rangordningen (antal)

Tredje plats	antal		antal
engelska	31	kärnämne	106
svenska	25	icke	20
matematik	20	övrigt	0
so	20		
idrott och hälsa	10	Totalt	126
no	6		
moderna språk	5		
ekonomi och handel	3		
estetiska ämnen	3		
lokala tillval	2		
el	1		

4.1.5 Val

Ämnen som eleverna har valt själva

Nästa fråga vi ställde var vilka ämnen eleverna har valt av eget intresse. Resultatet av detta ser vi i tabell 17 och det skiljer sig markant från de andra tidigare frågorna. Högst upp kommer lokala tillval, tätt följt av estetiska ämnen och moderna språk. Lokala tillval varierar från skola till skola och kan inkludera t.ex. körkortsteori, sex och samlevnad eller Göteborgs historia. Att lokala tillval, estetiska ämnen och moderna språk hamnar högst kan bero på att eleverna inte känner krav och att de gjort ett medvetet, aktivt val. Sex stycken svarar att de inte har valt något av eget intresse, fem stycken har lämnat frågan blankt och tre stycken vet inte. Sist kommer svaret ”alla”. Majoriteten av ämnena här är de som inte är kärnämnen. 61 % av ämnena är inte kärnämnen, medan 35 % är det. Att kärnämnen inte ligger så högt på listan kanske beror på att eleverna ändå läser dessa ämnen eftersom de är obligatoriska. Eleverna kanske inte tänker på att de annars kanske skulle välja dem självmant, om de inte ingick automatiskt.

Tabell 17: Ämnen valda av egen vilja (antal)

Val av egen vilja	antal		antal
lokala tillval	77	kärnämnen	143
estetiska ämnen	70	icke	253
moderna språk	48	övrigt	16
ekonomi och handel	43		
idrott och hälsa	37	Totalt	412
matematik	23		
engelska	21		
so	21		
svenska	18		
teknik och data	16		
inget	6		
blankt	5		
el	3		
vet ej	3		
no	2		
alla	1		
udda svar	1		

Ämnen som eleverna har valt p.g.a. andra

Den sista öppna frågan vi ställde var vilka ämnen eleverna har valt på p.g.a. andras förväntningar. Som vi ser i tabell 18 anser de allra flesta elever att de inte har valt något ämne p.g.a. någon annan. Endast åtta ämnen nämns i svaren och av dessa är matematik och språk de mest förekommande. 16 stycken har lämnat frågan blankt och 5 stycken vet inte. Eftersom de flesta svarar ”inget” på den här frågan blir det en låg procenthalt på de ämnen som är kärnämnerna och de som inte är det. Endast 12 % är kärnämnerna och 14 % är det inte.

Tabell 18: Ämnen valda av p.g.a. andra (antal)

Val p.g.a. andra	antal		antal
inget	99	kärnämnerna	20
blankt	16	icke	23
matematik	13	övrigt	120
moderna språk	10		
ekonomi och handel	5	Totalt	163
lokala tillval	5		
vet ej	5		
so	3		
estetiska ämnen	3		
no	3		
teknik och data	1		

4.1.6 Elevernas åsikt om kärnämnerna och om valmöjlighet

Elevernas åsikt om kärnämnerna

Nu kommer vi fram till vad eleverna har för åsikt om kärnämnerna, i tabell 19. Vi frågade vad de tyckte om att vissa ämnen är kärnämnerna. Eleverna fick välja mellan tre alternativ: bra, dåligt samt jag bryr mig inte. Som vi ser i tabell 12 tycker 57 % att det är bra, 15 % tycker det är dåligt medan 9 % inte bryr sig. Av alla elever var det 27 stycken (17 %) som gav ett udda svar på den här frågan och endast 2 stycken (1 %) lämnade den blank.

Tabell 19: Åsikt om kärnämnerna (antal)

Vad tycker du om kärnämnerna?	antal
bra	89
dåligt	24
jag bryr mig inte	14
blankt	2
udda svar	27
Totalt	15

Elevernas åsikt om valmöjlighet

När vi sedan frågade vad eleverna ansåg om att det finns många kurser och valmöjligheter svarade 77 % att de tyckte det var bra. Endast 3 % tyckte det var dåligt, medan 6 % inte brydde sig. Vad som framgår i tabell 20 är att det är några färre elever än vid förra frågan som har lämnat ett udda svar, nämligen 22 stycken vilket blir 14 %.

Tabell 20: Åsikt om valmöjlighet (antal)

Valmöjlighet	antal
bra	119
dåligt	5
jag bryr mig inte	10
udda	22
Totalt	156

4.2 Resultat lärarintervjuer

Vi har intervjuat lärare i följande ämnen: kemi, svenska 2, tyska, idrott och hälsa, drama, engelska, spanska (2 stycken), franska, kulturhistoria, historia, musik samt en rektor.

4.2.1 Rangordning av ämnena enligt lärarna

Vi frågade även lärarna och rektor om att rangordna ämnen efter viktighetsgrad. Tabell 21 visar vilka ämnen som lärarna och rektor anser första, andra och tredje viktigaste ämnet. Sammantaget hamnar svenska väldigt högt, precis som hos eleverna. Svenska är först av det viktigaste ämnet enligt lärarna. Matematik, SO-ämnena, moderna språk samt engelska är också ämnen som förekommer ofta bland lärarnas anseende om viktighet. Resultatet i den här tabellen skiljer sig från tabellerna över elevernas rangordning. Detta beror på att först och främst på att lärarna är färre än eleverna. Det beror också på att vi ställde frågan muntligt och bad på så vis lärarna räkna upp ämnen fritt och inte gå efter en lista, så som eleverna fick göra. Ändå kan man se likheter mellan lärarna och elevernas svar och det är detta som är det intressanta. Således är det kärnämnen som är i majoritet bland de ämnen som lärarna anser vara viktiga.

Tabell 21: Rangordning av ämnen enligt lärarna och rektor (antal)

Första plats	antal	Andra plats	antal	Tredje plats	antal
svenska	11	matematik	4	so	6
matematik	1	so	4	moderna språk	3
so	1	engelska	2	engelska	2
		idrott och hälsa	1	no	1
		estetiska ämnen	1	matematik	1
		no	1	idrott och hälsa	1
		svenska	2	ekonomi och handel	1

4.2.2 Läraren i kemi

Kemiläraren vi intervjuade tyckte att kemikurserna håller sig på alldeles för hög nivå. Det är viktigt för alla att ha allmänbildning inom exempelvis miljöfrågor men bara 2-3 % av alla som läser på N-programmet blir kemister. Tidigare bestod ämnet av lösryckta fakta och det var svårt att se samband. Nya gymnasiet på 60-talet ändrade detta. ”För att se samband måste man kunna smådelar”, hävdar kemiläraren. Han betonar också hur viktigt det är att eleverna ser nyttigheten och användbarheten med ämnet. När vi bad honom rangordna ämnena poängterade han att han

tyckte att det bara skulle finnas ett fåtal kärnämnen och tog England som exempel. Där har man bara fyra kärnämnen och han tyckte att de klarar sig långt på det. Kemiläraren betonade även att kemi som ämne dör ut om man inte förnyar det. Han tyckte att alla ämnen har samma status.

4.2.3 Läraren i svenska 2

Läraren i Svenska 2 menade att hennes ämne ger eleverna möjlighet att få vara med i diskussioner i samhället. När vi bad henne rangordna ämnena kände hon ett stort motstånd: ”Oj, oj, oj, alltså jag måste dela upp världen i ämnen?” utropade hon. Hon betonade, liksom kemiläraren, vikten av att pendla mellan dels att fokusera på detaljer och dels titta på helheten, för att se och förstå samband. Båda saker kan vara otillfredsställande var och en för sig. Hon tyckte att det är viktigt att läraren är allmänbildad och är den guide som eleverna behöver i sin egen resa då de upptäcker världen. Hon menade att det är viktigt att eleverna får jobba med sitt språk och med matematik samt har en SO- och en NO-ingång.

4.2.4 Läraren i tyska

Tyskläraren betonade vikten av att lära sig tyska med tanke på den ökande globaliseringen och inte minst på grund av att Tyskland är vårt största exportland. Hon ansåg att alla humanistiska ämnena är viktiga samt geografi. Till skillnad från kemi- och svenska 2-lärarna hade hon inga svårigheter att rangordna vilka ämnen som var viktigast och det är i princip kärnämnen. Hon bedömde sig själv ha hög status och trodde inte att det fanns något ämne med högre status, förutom möjligtvis matematik. Hon uppfattade att läraren i detta ämne har högre lön. Hon nämnde körkortsteori som ett ämne som har låg status, ett av de lokala tillvalen. För henne var allmänbildning så viktigt att alla till exempel borde läsa *Farmen* av George Orwell, för annars ”utnyttjar svinen de som inte kan läsa och skriva”.

4.2.5 Läraren i idrott och hälsa

Läraren i idrott och hälsa ansåg att hennes ämne har status men hon medgav att flera av hennes kollegor uppfattade att de hade lägre status än andra ämneslärare. Hon sa att många av de teoretiska ämnena innebär mer för- och efterarbete men att hon i gengäld har fler elever och fler klasser än dem. Därför tyckte hon att det är en bra idé att alla lärare jämställs.

4.2.6 Läraren i drama

Dramaläraren berättade att man i drama lär sig att fungera i grupp och göra en sak gemensamt. Man får förståelse för att alla är lika viktiga. Eleverna vågar agera framför andra. Han betonade hur viktigt det är att alla lär sig att kunna fungera tillsammans. ”Idag är det bara jag, jag, jag!” utropade han. Dramaläraren tyckte att det är fel att skolsystemet är så strikt indelat i ämnen. Han menade att vi leker de första åren men att leken sedan försvinner och att vi bara matas med information. Den skapande människan försvinner och passiviseras. Han samarbetar med mobbing- och arbetsmiljöteam på skolan därför att i hans ämne kommer det fram mycket. Dramaläraren menade att genom leken frigörs den skapande människan och att ämnet utvecklar respekt för andra och förståelse för hur man fungerar i grupp. När eleverna får improvisera får de uttrycka och bli befriade från betungande känslor. Man kan likna detta vid en välbehövlig ventil. Samtidigt kan de uppmärksamma problem som de kanske själva inte har blivit utsatta för, genom att deras kompisar synliggör dessa. De får en beredskapsplan för hur de skall hantera livet.

Dramaläraren uttryckte besvikelse över att ha blivit kränkt av en kollega som ansåg att hans ämne inte var viktigt. Han nämnde ytterligare en incident då flera kollegor satt och fikade och dessa kommenterade: ”Ja, ni estetlärare har det så bra! Ni behöver inte förbereda er och ni har inte efterarbete.” Under intervjun visade dramaläraren sin reaktion genom följande formulering: ”Då höll man ju på att gå upp i taket!” Vidare trodde han inte själv att kemi och matematik är ämnen som förändras.

4.2.7 Läraren i engelska

Engelskläraren tyckte att hennes ämne är nödvändigt i alla sammanhang, eftersom det behövs i alla yrken och därmed borde vara kärnämne. Hon berättade att eleverna i allmänhet är mycket duktiga på att förstå men att de är dåliga på att skriva. Fokus sätts för mycket på ämneskunskap och för lite på social kompetens. Hon hade synpunkten att ”en elev som är en pluggis, men saknar social kompetens, inte är lämplig som läkare”.

4.2.8 Lärarna i spanska

Den ena spanskläraren som vi intervjuade uppgav att ett modernt språk borde vara kärnämne. Hon tyckte även att filosofi borde finnas på fler program. Naturvetenskapliga ämnen har högre status än spanska och engelska enligt henne. Den andra spanskläraren tyckte inte att spanska skulle vara kärnämne, men att franska och tyska gott kunde vara det. Dessa språk är viktigare eftersom de ligger närmare vår kultur. ”Elever som väljer spanska gör det för att de vill ha något lätt”, sa hon.

4.2.9 Läraren i franska

Enligt franskläraren skall franska inte vara kärnämne, men däremot såg hon fram emot att historia skulle bli det, eftersom det är ett sådant allmänbildande ämne. Hon berättade att hon stött på duktiga N-elever som inte visste vem vikingarna var eller var Medelhavet ligger. Hon betonade vikten av social kompetens och strök under orättvisor i samhället: ”En del får det gratis av sina föräldrar och en del inte.” Till en viss del skall elever tvingas att göra sådant som de inte tycker är roligt, ansåg hon.

Hon värderade att svensklärare borde ha mer lön, eftersom de har ett större ämne och att matematiklärare skulle ha mindre, eftersom de har ett så litet ämne. Hon jämförde matematik med grammatikdelen i språkundervisningen.

4.2.10 Läraren i kulturhistoria

Läraren i kulturhistoria hade synpunkten att alla borde läsa hennes ämne, eftersom det är så allmänbildande. Kulturhistoria handlar om konst och musik. Eleverna får inblick i de olika kulturyttringarna som sätts i relation till samhällsutvecklingen. De får förståelse för samspelet och lär sig att beskriva konstverk och tänka kritiskt. Hennes förståelse av kemi är att det är ett pluggämne som inte utvecklar någon direkt förståelse för omvärlden. Hon tyckte att alla elever borde läsa humanistiska ämnen. Hon menade att det är mycket kroppsfixering idag. Folk struntar i sin själ. ”De lider inte ens av det att de är så tomma!” utbrast hon. Hon noterade att eleverna ibland går hem för att läsa på fysikprov och struntar i språklektioner som ofta ligger tidigt på morgonen och sent på eftermiddagen.

4.2.11 Läraren i historia

Enligt historieläraren är det viktigt att ta del av forskning och uppdatera sig inom hans ämne. Historia ger allmänbildning och man lär sig av andras misstag samt tidigare generationers erfarenheter. Hans åsikt var att det är viktigare att historia är ett kärnämne än att religion är det.

4.2.12 Läraren i musik

Liksom historieläraren ansåg musikläraren att det är jätteviktigt med uppdatering även inom hennes ämne. Estetik är viktigt för alla. ”Överallt är det estetik”, konstaterade hon. Hon menade att de teoretiska ämnena skulle kunna vara mer praktiska. Livskunskap är ett ämne som är viktigt i skolan och drama är ett ämne som lärare skulle kunna använda i andra ämnen, sa hon.

4.2.13 Rektorn

Rektorn som vi intervjuade berättade att tanken med kärnämnen är att eleverna behöver grundkunskaper. ”Man kan inte greppa över så mycket om man skall ha lite nivå på det. Jag tror nog att man behöver ha samverkan. Sen skulle man önska att samverkan mellan ämnena var större än vad den är idag”, erkände han. Han berättade att ledningen strävar efter att koncentrera ämnena så att eleverna har färre ämnen samtidigt. Tyvärr såg han även en nackdel med detta då man ju inte kan ha ämnesövergripande verksamhet om man inte läser kurserna parallellt.

Han tillstod att idrott och hälsa är ett ämne som är illa hanterat i skolan idag. ”Det är väldigt mycket klocka, att man kan hoppa 1,20 m, springa 100 m på x antal sekunder och hoppa långt.” Dessa är faktorer som påverkar betyget idag. Det viktiga vore att ge ungdomarna en bra grund för att bedriva ett sunt liv med lite lagom motion, förklarade han. Vi kom in på den sociala biten och han berättade då att man som lärare möter elever under en ganska spännande tid i deras liv. ”Man kan göra så mycket gott och ganska mycket skada också”, förklarade han.

4.2.14 Allmänt för alla lärare

Alla lärare betonade vikten av att variera arbetssätten inom sina ämnen och uttryckte önskemål om att få jobba i mindre grupper. När vi frågade dem vilka ämnen de tyckte var svårast svarade de flesta att detta berodde på personligt intresse. Ämnet livskunskap tyckte många lärare är nödvändigt för att eleverna skall utveckla social kompetens men de pekade på en brist i hur ämnet är upplagt. Ofta är grupperna för stora för att ämnet verkligen skall kunna leda till personlig mognad hos eleverna och dessutom är många lärare dåligt rustade för att ta hålla lektionerna. Flera ansåg att man skall ha en holistisk syn på ämnesindelningen eftersom de går in i varandra och menade att det är synd att den pedagogiska biten på gymnasiet har fått stå tillbaka till förmån för en ökad teoretisk del.

5. Diskussion

Vi har i vår undersökning velat ta reda på vilka värderingar elever och lärare har på olika ämnen på våra två VFU-skolor. Vi frågade elever och lärare hur de uppfattar olika ämnen och om de tillskriver några ämnen högre status än andra. Vi undrade även vilken betydelse elevers och lärares uppfattningar kan ha för den pedagogiska verksamheten.

5.1 Hur uppfattar elever och lärare olika ämnen?

Vi har i vår inledning definierat följande begrepp: ”status”, ”intressant”, ”värdering”, ”rangordning”, ”viktigt”, ”favorit” och ”roligt”. Vi ville se kopplingar i form av likheter och olikheter mellan dessa begrepp. Vi gjorde formuleringarna ”intressant”, ”favorit” och ”roligt” som synonymer till varandra eftersom vi själva ville testa antagandet att det som är intressant också är det som är favorit och roligt. Detta visade sig vara ett felaktigt antagande.

Eleverna värderade ämnena i det praktiskt-estetiska blocket som roliga och favoriter men de kom lågt i avseende på intresse. Detta kan tyda på att det som eleverna uppgav vara intressant trots allt inte är där lusten och känslorna ligger. Eleverna motiverade sin uppskattning för de praktiskt-estetiska ämnena på grundval av att de känner lust, frihet och ser möjligheten att uttrycka sig själva. Väldigt få elever uppgav att de var besvikna över dessa ämnen. De praktiskt-estetiska ämnena har således mycket att tillföra eleverna i fråga om motivation. De lokala tillvalen tyckte eleverna var ganska intressanta och roliga. Däremot tyckte de inte att dessa är särskilt viktiga och eleverna har dem inte som favoritämnen. De blir dock mycket sällan besvikna på dem.

Engelska, svenska och matematik ansågs vara viktiga och rangordnades högst. Skolan har i alla år värderat kärnämnen och poängterat deras viktighet. Eleverna ansåg dem vara ganska intressanta, roliga och favoritämnen men var ofta besvikna på dem. De tyckte att man inte klarar sig utan engelska och gillar att läsa och skriva i både svenska och engelska. Matematik ansåg de utgör användbar kunskap för det är ”konkret”. Många lärare och elever säger att det är bra att det finns kärnämnen, eftersom detta bidrar till en nödvändig allmänbildning som krävs för att klara sig i samhället. Samtidigt, har vi kommit fram till i vår studie, att det inte skall vara så många kärnämnen eftersom det måste finnas utrymme för valfrihet.

NO-ämnena uppfattades som mycket intressanta och hamnade högt upp trots att väldigt få av de i vår undersökningsgrupp läser NO-programmet. Eleverna gillade att ämnet ”beskriver intressanta händelser som förekommer” (se avsnitt 4.1.2). Eleverna uppgav att de ofta var besvikna på ämnena. De värderades mycket sällan som roliga och favoritämnen. Detta följer konstaterandet som Malmqvist gör, vilket hon förklarar med att ämnena är för litet kopplade till elevernas egna liv (Malmqvist 2005:36). SO-ämnena värderades av eleverna som mycket intressanta och viktiga samt som roliga och favoriter. De är allmänbildande och ger kunskap som eleverna säger sig ha nytta av i livet.

Moderna språk placerades oftast i mitten av alla tabellerna. Eleverna tyckte att språk är roliga och intressanta. Dessa hamnar dock sällan bland de första ämnena på rangordningslistan. Meningarna skiljer sig i lärarkåren beträffande moderna språkens viktighet. Vissa av lärarna tyckte att ett modernt språk skulle ingå som kärnämnena och vissa tyckte att det bara skall erbjudas för de elever som vill. Allmänt uppskattar eleverna ämnena som de har lätt för. De gillar omväxling och att delta aktivt och poängterar inte minst hur viktigt det är att de förstår nyttan med ämnet. De uppskattar att läraren är påläst och kan bidra med mycket kunskap och att de får allmänbildning.

5.2 Tillskrivs några ämnen högre status än andra?

Svaret på vår fråga är ja. Eleverna tilldelade vissa ämnen högre status än andra. Svenska, engelska och matematik ansågs ha hög status, liksom NO- och SO-ämnena. Moderna språk ligger på en mellannivå statusmässigt. Tråkigt nog kom de praktiskt-estetiska ämnena lågt i fråga om viktighet och i status. De saknades helt på listan över status i samhällets ögon. Detta bekräftar våra VFU-upptäckter då vi samtalade med drama- och bildlärare. Även lokala tillval fick låg status. Detta visar att ämnen som inte är viktiga för alla inte får samma status som t.ex. kärnämnen. De flesta lärare svarade att alla ämnen har samma status. Ändå hade de inga problem att rangordna ämnena och tala om för oss vilka som är de viktigaste. 11 av 12 lärare ansåg att modersmålet är det viktigaste ämnet för alla elever. Svenska hamnar alltså på första plats i deras rangordning. Fördelningen av viktiga ämnen liknar fördelningen av statusämnen. Därmed kan vi dra slutsatsen att det finns en länk mellan viktighet och status, liksom Wernersson påpekar (Wernersson 1991:41).

5.3 Vilken betydelse kan elevers och lärares uppfattningar ha för den pedagogiska verksamheten?

Endast tolv av 156 elever ansåg att alla ämnen har lika stor status i deras egna ögon och enbart tre elever trodde att alla ämnen har *samma* status i samhället. Detta visar att många kanske inte vågar tänka kritiskt bortom samhällsnormen och ser all kunskap och därmed alla ämnen i ett holistiskt perspektiv. Vi tycker att skolan borde ha bidragit till att de kreativa och praktiska ämnena, alltså idrott och hälsa samt de estetiska ämnena, fick jämbördig status med övriga ämnen. Vi upplever en sorts elitism bland ämnena. Ambjörnsson kopplar norm till elitism och menar att klasskillnader upprätthålls ”genom att den härskande eliten framställer den rådande ordningen som naturlig och självklar, som en icke-kultur omöjlig att ifrågasätta. Medan eliten framstår som neutral och normal, kommer alla andra klasser att beskrivas som specifika och avvikande” (Ambjörnsson 2003:36). Med andra ord poängterar Ambjörnsson att det finns ett samhällstryck som normaliserar folket. Detta skulle kunna implicera att de som håller på med praktiskt-estetiska ämnen inte anses fria utan hamnar utanför normen och därmed får lägre status. Kanske detta kan bekräfta våra iakttagelser under vår VFU. Ett för elitistiskt tänkande försvårar möjligheten till integrering och samarbete över ämnesgränserna. Om vissa ämnen, med tyngdpunkt på vissa intelligenser, betonas framför andra, blir konsekvenserna av detta att vi får ett samhälle som är ensidigt och hierarkiskt uppdelat, där vissa blir mer värdefulla än andra och vissa känner sig nedvärderade. Detta går emot skolans ursprungliga demokratiska föresatser, där skolans värdegrund definierar att: ”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden, som skolan skall gestalta och förmedla” (Lärarens handbok 2004:37).

Vi tycker det är viktigt att alla är olika och att alla respekterar varandras olikheter. Ett bra exempel på detta inom utbildningsväsendet är Collège de France, en högt ansedd läroanstalt i Paris. Där är alla lärare helt likställda och har samma lön (Brody 1992:4). Skolan behöver jobba ännu mer på ett holistiskt plan, anser vi. Kemi- och svenska 2-lärarna betonade att det är viktigt att både titta på helheten i undervisningen och att dela upp världen i mindre enheter. Engelskläraren hade också åsikten om att man måste ha ett holistiskt förhållningssätt i inlärandet. Lärarna och rektor uttryckte en önskan över att arbetet i skolan skall fokusera mer på samarbete mellan ämnen för att öka förståelsen för hur allting hänger ihop. De flesta ämnen behöver, enligt vår undersökning, uppdateras för att undervisningen ska upplevas som autentisk och ge en

helhetskänsla, vilket både Freinet och Dewey propagerade för. Som vi nämnt tidigare, konstaterar Myndigheten för skolutveckling att matematik är ett ämne vars undervisning inte har moderniserats eller förändrats nämnvärt. Att ämnet inte har uppdaterats på många år kan vara en orsak till att eleverna är besvikna över det och att deras kunskaper har sjunkit. De flesta lärare, som vi intervjuade, visade insikt i att det är viktigt att uppdatera undervisningsämnena. I synnerhet kemiläraren hävdade att ämnena dör ut om man inte förnyar dem.

Elever behöver se syftet med varför de läser olika ämnen. Många lärare visade dock dålig förståelse för kollegors ämnen i allmänhet, vilket hämmar en integrering ämnena emellan så att eleverna får ett enhetligt förhållningssätt. En pedagogisk aspekt skulle kunna vara att man integrerar bild med samhällskunskap genom att t.ex. studera hur kvinnan porträtteras i konsten genom tiderna. Man skulle även kunna samverka med historia och analysera symbolspråkets betydelse under andra världskriget. Vi önskar att alla ämnen, vare sig de befinner sig inom det humanistiska, det estetiska eller det naturvetenskapliga blocket, skulle få samma status, inte bara i skolans offentliga dokument. Att gå utanför sig själv, sina egna intresseområden och preferenser och värdera allt i ett större, mer holistiskt perspektiv är viktigt. Här har vi pedagoger möjligheten att vidga unga människors vyer.

I enlighet med Gardner anser vi att det är viktigt att eleverna får chansen att utveckla olika färdigheter, så att de blir allmänbildade och ser sin omvärld som en helhet. Just därför tycker vi det är viktigt att integrera de praktiskt-estetiska ämnena för att de har mycket att tillföra. Engelsk- och fransklärarna bedrövade sig över att eleverna inte får tillräcklig övning i social kompetens, på grund av att teoridelen i skolan är så omfattande. Dramaläraren framhåller att kreativitet, samspel med andra, konfliktlösning, våga stå och prata inför publik samt våga göra bort sig är egenskaper som man tränar inom ämnet drama och som kan lyfta alla ämnen. Pedagogerna behöver förstå att estetisk verksamhet är viktigt och ska präglade alla ämnen i skolan. Lärarkommittén påpekade redan 1999: ”Som lärare skall man sträva efter att integrera kultur i skolan på ett sådant sätt att konstens metod blir en självklar kunskapsväg i skolans vardagliga arbete och medvetet öppna dörrar mellan kulturliv och skola” (SOU 1999:63). Thavenius poängterar i sin bok *Skolan och den radikala estetiken* att estetiken inte står i kontrast till förnuftet, utan ”fantasi, känslor och intellekt” samspekar med varandra (Aulin-Gråhamn m.fl. 2004:102). Han skriver att estetiken ”skulle kunna utmana konventionerna och vanetänkandet genom att främmandegöra sådant som vi uppfattar som självklart, vända på perspektiven och ställa saker på huvudet” (Aulin-Gråhamn 2004:120).

För att få upp status på exempelvis bild skulle man kunna poängtera för eleverna nyttigheten med ämnet. Man kan t.ex. förklara att näringslivet har börjat inse att design är ett av de viktigaste konkurrensmedlen i en kontext där produkter liknar varandra mer och mer. Ulla Johansson, docent vid Växjö universitet, kom fram till att 150 nya jobb skapades tack vare ett designprojekt 2003. De deltagande företagen ökade sin försäljning med 300 Mkr, vilket visar att medvetenhet och kunskap om design är lönsamma i näringslivet. Robin Edman, vd för Stiftelsen Svensk Industridesign, betonar hur viktig den estetiska kompetensen är. ”Frågan är inte längre om företagen har råd att jobba aktivt och professionellt med design utan om de har råd att inte göra det”, säger han (Aronsson 2006).

Just de praktiskt-estetiska ämnena tillför en känsla av lust i undervisningen. Detta har vår undersökning visat. Ekman och Marton har båda speciellt betonat hur viktigt det är med denna

ingrediens för att åstadkomma djupinlärning. De estetiska ämnen och idrott och hälsa är uppskattade ämnen, som tyvärr inte anses vara viktiga utan snarare oseriösa, just för att de är "roliga". Detta visar Wallström och Wijk i sin studie om slöjdens betydelse i skolan. I deras undersökning sa en elev: "[Slöjd] är ju roligare än teori, än riktiga lektioner." (Ibid.:22). Elever anser alltså inte att det estetiska ämnet är ett riktigt ämne. Liksom Wallström och Wijk har vi konstaterat att praktiskt-estetiska ämnen inte anses ha särskilt stor betydelse för elevernas framtid, fast eleverna själva uppskattar ämnena (Wallström och Wijk 2005:24). Dewey och Gardner betonar att musik, bild och drama frigör de skapande krafterna och utvecklar människans kreativitet och nytänkande. Bildspråket, musiken och rörelsen är grundläggande faktorer för människans välbefinnande. Vi tycker det är högst beklagligt att det som är lustfyllt och roligt står i kontrast till status. Att integrera de praktiskt-estetiska ämnena i de övriga skulle innebära en dubbel vinst. Dels skulle man få upp status på dessa ämnen och dels skulle deras lustbetonade aspekt präglade de övriga ämnena.

Slutligen kan vi konstatera att det finns en hel del att göra pedagogiskt för att höja status på vissa ämnen och att integrera skolämnena så att eleverna får en mer holistisk bild av verkligheten. Om de estetiska ämnena integreras med övrig verksamhet i skolan, tror vi att elevernas engagemang och motivation kan höjas, så att djupinlärning uppnås. Våra resultat kan inte generaliseras men vi hoppas att de ska inspirera för vidare forskning inom området.

7. Litteraturlista

- Ambjörnsson, F. (2003). *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.
- Aronsson, C. (20 juni 2006). Design ger miljonvinster. *Dagens Industri*. Hämtat 20 december, 2006, från <http://www.di.se>
- Aulin-Gråhamn, L. (2004). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Bra Böckers Lexikon nr 21 (1979). Höganäs: Bra Böcker AB.
- Brody, D. (1992) Bildningsfrågan – ett återupplivningsförsök. *Ord & Bild*, (1,) 3-26.
- Carlsson, P. (31 mars 2006). På avspänd våglängd. *Sund.nu*. Hämtat 7 januari 2007, från <http://www.sund.nu>
- Csikszentmihalyi, M. (1990) *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. New York: Harper and Row.
- Edlert & Bergseth (2003). *Attitydundersökning om språkstudier i grundskola och gymnasieskola*. Myndigheten för skolutveckling.
- Esaïsson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. och Wängnerud, L. (2006). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.
- Florin, C. (1987). *Kampen om katedern. Feminiserings- och professionaliserings-processen inom den svenska folkskolans lärarkår 1860-1906*. Umeå: Universitetet i Umeå.
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. *Vetenskapsrådet*. Hämtat 7 januari 2007, från <http://www.vr.se>
- Forssell, A. (Red.). (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber.
- Holme, I.M. och Solvang, B.K. (1991), *Forskningsmetodik*. Lund : Studentlitteratur.
- Lärarens handbok (2004). Solna: Lärarförbundet.
- Malmqvist, T. (2005) ”Barns attityder till NO i skolan. En undersökning om hur elever i skolår 6 uppfattar No”. Examensarbete 10 poäng, Göteborgs universitet.
- Marton, F., Hounsell, D. och Entwistle, N. (Red.). (2000) *Hur vi lär*. Stockholm: Prisma.
- Myndigheten för skolutveckling (2006). Stödmaterial baserat på NU 03. Hämtat 20 december 2006, från http://www.skolutveckling.se/kunskap_bedomning/Kunskapssatsningen/stodmaterial
- Nordstedts Praktisk svensk ordlista (1993). Stockholm: Nordstedts förlag.
- Pedagogiska pristagare utsedda för 2005! *Göteborgs universitet*. Hämtat 7 januari 2007, från <http://www.sahlgrenska.gu.se/akademin/kvalitetsarb/lankar>
- Prismas Uppslagsbok (1999). Stockholm: Prisma.
- SOU 1999:63. *Att lära och leda - En lärarutbildning för samverkan och utveckling*. Hämtat 20 december 2006, från <http://www.regeringen.se>
- Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Ulfsson, Y. (2006). *Yrke, status & genus. En sociologisk studie om yrken på en segregerad arbetsmarknad*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Wallström, M. och Wijk, K. (2005) *Slöjdens betydelse i en skola för alla. Kvalitativa intervjuer av en lärare och åtta elever på en skola med extra mycket slöjd*. Examensarbete 10 poäng, Göteborgs universitet.

Bilaga 1: Elevenkät

Var vänlig och skriv läsbart och uttryckligt och motivera dina svar så långt det är möjligt. Om Du inte får plats att skriva så gör en stjärna och skriv numret på frågan på baksidan och fortsätt och skriv där. Tack!

1. Vad går du för program?

2. Är du kille ____ eller tjej ____ ?

3. Vilket är ditt favoritämne? Varför? Har Du flera favoritämnena så rangordna dem.

4. Vilket ämne tycker du är roligast? Varför?

5. Vilket eller vilka ämnen tycker du är intressantast? Varför?

6. Vilket ämne har gjort dig mest besviken?

7. Varför?

___ för mycket krav

___ för få krav

___ tuff tempo

___ för långsamt tempo

___ dålig lärare

___ annat, nämligen _____

8. Vilket eller vilka ämnen är viktigast för dig? Varför?

9. Vilket eller vilka ämnen har du valt av eget intresse?

10. Vilket eller vilka ämnen har du fått välja pga. andras förväntningar?

11. Vilka faktorer hade mest påverkan på ditt val av ämnen?

- föräldrar
- kompisar
- lätt att få betyg i
- strategi inför högskolestudier
- närhet till din bostad
- samhället
- annat, nämligen _____

12. Vad gör ett ämne intressant?

- lärarens engagemang
- lärarens personlighet
- innehållet
- att du får frihet att jobba som du vill
- att du får tydliga instruktioner
- att du får jobba självständigt
- att du får jobba i grupp
- att du får mycket kontakt med ex. näringsliv, universitet, m.m.
- annat, nämligen _____

13. Vad gör ett ämne tråkigt?

- lärarens brist på engagemang
- lärarens personlighet
- innehållet
- att du får frihet att jobba som du vill
- att du får tydliga instruktioner
- att du får jobba självständigt
- att du får jobba i grupp
- att du får mycket kontakt med ex. näringsliv, universitet, m.m.
- stökigt i klassrummet
- annat, nämligen _____

14. Om det inte fanns betyg, vad hade du valt för ämnen då? Motivera!

15. Om det inte fanns betyg, vad hade du valt bort? Motivera!

16. Hur upplever du betygssystemet?

- Ett nödvändigt ont
- Ett bra sätt at peppa elever
- Alldeles för stressande
- Annat, nämligen:

17. Vad anser du om betygssystemet?

- Det borde avskaffas helt
- Det är bra som det är
- Det borde införas tidigare
- Jag bryr mig inte
- Annat, nämligen:

18. Hur ofta får Du hjälp med läxorna?

- Jag behöver ingen hjälp med läxorna
- Varje dag
- Några kvällar i veckan
- Några kvällar i månaden
- Aldrig

19. Hade Du behövt mer hjälp?

- Ja
- Nej

20. Vissa ämnen är kärnämnen, vad tycker du om det?

- Bra
- Dåligt
- Jag bryr mig inte

21. Vad tycker du om att det finns många kurser och valmöjligheter?

- Jättebra
- Dåligt (svårare att göra ett val)
- Jag bryr mig inte

22. Finns det något ämne du saknar? Motivera.

23. Om du skulle skapa ett ämne, vad skulle det vara? Om du skriver flera alternativ, rangordna dem med det bästa alternativet först. Motivera.

24. Vilket eller vilka ämnen har högst status i dina ögon? Varför?

25. Vilket eller vilka ämnen har högst status i samhället? Varför?

26. I vilken situation tror du att du lär sig bäst?

- Vid självständiga studier
- Vid grupparbete
- När läraren föreläser
- Vid pluggande hemma
- Genom diskussioner

27. Vilken arbetsform gillar Du mest att arbeta enligt?

28. Varför?

29. Finns det ett ämne som man skulle kunna undervisa i på ett annat sätt?
Hur? Varför?

30. Finns det något ämne som inte är ett kärnämne som borde vara det, enligt dig? Motivera.

31. Vet du redan nu vad du vill jobba med?

- Ja
- Nej

32. Har du valt ämne efter detta?

- Ja
- Nej

33. Anser du att dagens arbetsmarknad påverkar ditt val av ämnen?

- Nej, inte alls
- Ja, lite grann
- Ja, mycket
- Ja, alldeles för mycket

34. Känner du att du har inflytande över ditt lärande?

- ja, därför att _____
- nej, därför att _____

35. Tycker du att du blir tillräckligt uppmärksammas av läraren?

- Ja, därför att _____
- Nej, därför att _____

36. Tycker du att du får tillräcklig kontakt med världen utanför skolan?

- Ja, därför att _____
- Nej, därför att _____

37. I vilka ämnen utvecklar du faktakunskaper? (OBS! se förklaringen på första sidan)

38. I vilka ämnen utvecklar du förtrogenhetskunskaper?

39. I vilka ämnen utvecklar du förståelsekunskaper?

40. I vilka ämnen utvecklar du färdighetskunskaper?

41. Rangordna vilka ämnen du tycker är viktiga. Nr 1 är högst och 20 är lägst.

- matematik svenska franska tyska spanska engelska naturvetenskap
- biologi teknik fysik kemi historia religion samhällskunskap idrott & hälsa
- bild & form hemkunskap handel & administration
-

42. Vilka tre ämnen är viktiga för dig inför arbetslivet?

.....

.....

43. Vilka tre ämnen är viktiga för din personliga mognad och allmänbildning?

.....

.....

Bilaga 2: Frågor till lärarna

1. Hur ser Du på ditt ämne? Är det ett viktigt ämne för eleverna generellt eller är det bara viktigt för en grupp elever? Motivera.
2. Vad ger ditt ämne primärt för kunskap?
3. Behöver eleverna lära sig mycket fakta inom ditt ämne? Hur mycket?
4. Behöver de få förståelse för någonting speciellt? Vad?
5. Behöver de vara väl förtrogna med ämnet?
6. Behöver eleverna öva upp någon speciell färdighet för att bli bra på ämnet? Vilken?
7. Tycker Du att ämnet ska vara ett kärnämne? Hur motiverar Du att det ska vara det?
8. Finns det något ämne som inte är ett kärnämne, som borde vara det?
9. Leder ämneskunskapen till något speciellt yrke? Vilka?
10. Behöver eleverna som ska jobba inom de yrkena vara väl förtrogna med ditt ämne?
11. Du bor i ett litet samhälle utan skola men har möjlighet att flyga dit tre ämneslärare. Vilka väljer Du? Vad har dessa för ämnen?
12. Utöver andra kunskaper, behöver Du, som lärare, ha mycket faktakunskaper i ditt ämne?
13. Behöver Du som lärare ha mycket pedagogiska kunskaper för att undervisa inom ditt ämne?
14. Har Du fått dessa pedagogiska kunskaper genom att undervisa?
15. Har Du fått dessa genom utbildning eller böcker? Något Du rekommenderar?
16. Behöver Du som lärare ha mycket förståelse för någonting speciellt för att kunna undervisa inom ämnet? Vad?
17. Behöver du vara väl förtrogna med ditt ämne eller räcker det med faktakunskaper?
18. Vilka färdigheter är det som Du såsom lärare använder i din undervisning?
19. På hur lång tid kan man få de färdigheterna?
20. I vilken situation tror du att elever lär sig bäst? Vid självständiga studier, vid grupparbete, när läraren föreläser, vid pluggande hemma, genom diskussioner mm?
21. Vilken arbetsform gillar Du mest att arbeta enligt?
22. Finns det ett ämne som man skulle kunna undervisa i på ett annat sätt? Hur? Varför?
23. Har Du erfarenhet från olika betygssystem? Vilka? (A, a, AB, Ba, B), (1-5), (G- MVG)? Något annat utomlands ifrån eller så?
24. Hur upplever du betygssystemet? Som ett nödvändigt ont, som ett bra sätt att peppa elever, som alldeles för stressande mm?
25. Vad anser du om betygssystemet? Att det borde avskaffas helt, att det är bra som det är, att det borde införas tidigare mm?
26. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE faktakunskaper än ditt? Ge exempel.
27. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER faktakunskaper än ditt? Ge exempel.
28. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE förståelse än ditt? Ge exempel.
29. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER förståelse än ditt? Ge exempel.
30. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE förtroghetskunskap än ditt? Ge exempel.
31. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER förtroghetskunskap än ditt? Ge exempel.

32. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE färdighet än ditt? Ge exempel.

33. Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER färdighet än ditt? Ge exempel.

34. Rangordna vilka ämnen du tycker är viktiga. Nr 1 är högst och 20 är lägst.

matematik svenska franska tyska spanska engelska naturvetenskap

biologi teknik fysik kemi historia religion samhällskunskap

idrott & hälsa bild & form hemkunskap handel & administration

.....

35. Finns det något ämne som inte är ett kärnämnade som borde vara det, enligt dig? Motivera.

36. Finns det något ämne du saknar? Motivera.

37. Vilka kriterier tycker Du att lönesättningen till lärare borde gå efter?

38. Anser Du att Du har den lön Du förtjänar?

39. Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MER lön?

40. Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MINDRE lön?

41. Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MER lön än Du?

42. Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MINDRE lön än Du?

43. Finns det någon ämneslärare som har högre status på skolan än ditt på grund av sitt ämne? Vilket ämne? Motivera.

Bilaga 3: Frågor till rektor

- 1) Hur ser Du på de ämnena som det undervisas i på er skola?
- 2) Du bor i ett litet samhälle utan skola men har möjlighet att flyga dit tre ämneslärare. Vilka väljer Du? Vad har dessa för ämnen?
- 3) Vad ger de olika ämnena primärt för kunskap?
- 4) Behöver eleverna lära sig mycket fakta inom de olika ämnena? Hur mycket?
- 5) Behöver de få förståelse för någonting speciellt? Vad?
- 6) Behöver de vara väl förtrogna med ämnet?
- 7) Behöver eleverna öva upp någon speciell färdighet för att bli bra på ämnet? Vilken?
- 8) Tycker Du att ämnet ska vara ett kärnämne? Hur motiverar Du att det ska vara det?
- 9) Finns det något ämne som inte är ett kärnämne, som borde vara det?
- 10) Leder ämneskunskapen till något speciellt yrke? Vilka?
- 11) Behöver eleverna som ska jobba inom de yrkena vara väl förtrogna med ditt ämne?
- 12) Utöver andra kunskaper, behöver Du, som lärare, ha mycket faktakunskaper i ditt ämne?
- 13) Behöver Du som lärare ha mycket pedagogiska kunskaper för att undervisa inom ditt ämne?
- 14) Har Du fått dessa pedagogiska kunskaper genom att undervisa?
- 15) Har Du fått dessa genom utbildning eller böcker? Något Du rekommenderar?
- 16) Behöver Du som lärare ha mycket förståelse för någonting speciellt för att kunna undervisa inom ämnet? Vad?
- 17) Behöver du vara väl förtrogna med ditt ämne eller räcker det med faktakunskaper?
- 18) Vilka färdigheter är det som Du såsom lärare använder i din undervisning?
- 19) På hur lång tid kan man få de färdigheterna?
- 20) I vilken situation tror du att elever lär sig bäst? Vid självständiga studier, vid grupparbete, när läraren föreläser, vid pluggande hemma, genom diskussioner mm?
- 21) Vilken arbetsform gillar Du mest att arbeta enligt?
- 22) Finns det ett ämne som man skulle kunna undervisa i på ett annat sätt? Hur? Varför?
- 23) Har Du erfarenhet från olika betygssystem? Vilka? (A, a, AB, Ba, B), (1-5), (G- MVG)? Något annat utomlands ifrån eller så?
- 24) Hur upplever du betygssystemet? Som ett nödvändigt ont, som ett bra sätt att peppa elever, som alldeles för stressande mm?
- 25) Vad anser du om betygssystemet? Att det borde avskaffas helt, att det är bra som det är, att det borde införas tidigare mm?
- 26) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE faktakunskaper än ditt? Ge exempel.
- 27) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER faktakunskaper än ditt? Ge exempel.
- 28) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE förståelse än ditt? Ge exempel.
- 29) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER förståelse än ditt? Ge exempel.
- 30) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE förtrogenhetskunskap än ditt? Ge exempel.
- 31) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER förtrogenhetskunskap än ditt? Ge exempel.

- 32) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MINDRE färdighet än ditt? Ge exempel.
- 33) Anser Du att det finns något annat ämne som kräver MER färdighet än ditt? Ge exempel.
- 34) Rangordna vilka ämnen du tycker är viktiga. Nr 1 är högst och 20 är lägst.
- 35) matematik svenska franska tyska spanska engelska naturvetenskap
- 36) biologi teknik fysik kemi historia religion samhällskunskap
- 37) idrott & hälsa bild & form hemkunskap handel & administration
- 38)
- 39) Finns det något ämne som inte är ett kärnämne som borde vara det, enligt dig? Motivera.
- 40) Finns det något ämne du saknar? Motivera.
- 41) Vilka kriterier tycker Du att lönesättningen till lärare borde gå efter?
- 42) Anser Du att Du har den lön Du förtjänar?
- 43) Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MER lön?
- 44) Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MINDRE lön?
- 45) Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MER lön än Du?
- 46) Finns det någon ämneslärare som Du anser borde ha MINDRE lön än Du?
- 47) Finns det någon ämneslärare som har högre status på skolan än ditt på grund av sitt ämne? Vilket ämne? Motivera.
- 48) Känner Du till Collège de France? Vad tycker Du om det systemet där alla ämnen är likställda och lika mycket värderade och betalda?

Bilaga 4: Vår indelning av ämneskategorier

generella svar

1. alla/alla lika viktiga/alla har samma status/inga ämnen har större status än andra/ inga ämnen, bara lärare/jag ogillar att se skolan som statusobjekt
2. vet ej/ingen aning/fattar inget/ konstig fråga
3. inget
4. blankt svar (vet inte, har ej haft tid, missförstått?)

kärnämnen (a-kurser)

5. kärnämnen

6. engelska/English proficiency
7. estetiska ämnen – musik: brassensemble, brukspiano, gitarr, improvisation, körsång, ljudteknik och studioinspelning, musik, musik och kommunikation, piano, pop-rock-jazz-ensemble, slagverk, storband, sång, trumpet, tvärflöjt
8. estetiska ämnen – bild och formgivning: bild, design, foto och screentryck, (digitalt) foto
9. estetiska ämnen – drama: drama, skådespelarträning
10. estetiska ämnen – dans: dans, rytmik med dans, jazzdans
11. idrott och hälsa
12. matematik
13. naturkunskap
14. religionskunskap
15. samhällskunskap, so ämnen, samhällskunskap, samhällskunskap, människan socialt och kulturellt, allmänbildande samhällsorienterade
16. svenska
17. svenska som 2:a språk

18. **svenska tillvalsämnen:** kreativt skrivande/retorik/journalistik

19. **idrott och hälsa tillvalsämnen:** bollspel, gymnastik, idrott och hälsa, specialidrott, specialidrott fotboll, klättring, friskvård, stresshantering/massage

20. **samhällskunskap tillvalsämnen:** geografi, filosofi, historia, psykologi, (relationer och mänskligt växande)

21. **ekonomiämnen/ handelsämnen:** affärsjuridik, aktier och värdepapper, deklarationer och skatter, ekonomi, ekonomiämnen, ekonomiinriktning, finansiering och kalkyl, företagsekonomi, företagsbaserade ämnen, privatekonomi, ung företagsamhet/ UF, övningsföretag, internationell ekonomi, organisation och ledarskap, försäljning och service, handel/handelsämnen, inköp och varuhantering, marknadsföring, praktisk marknadsföring, turism, turism och kultur, internationella relationer

22. **moderna språk:** språk, arabiska, franska, spanska, tyska, italienska, japanska, kinesiska, teckenspråk

23. **naturvetenskap:** biologi, kemi, fysik, medicinsk kemi/ medicin, läkemedelskemi, naturämnen, naturvetenskapliga linjen, atomfysik, astronomi

24. **lokala tillval:** desktop, teknik, media, film/praktiskt mediabruk/film och video, webdesign, u-landskunskap, kultur och idéhistoria, kulturhistoria, elkunskap, filmvetenskap, Göteborgs historia, arbetsmiljö och säkerhet, juridik (juridiska ämnen), körkortsteori, natur och friluftsliv, pedagogisk ledarskap, pedagogiskt lärande, rättskunskap, sex och samlevnad, språklig medvetenhet (för dyslexiker), hemkunskap, slöjd
25. **udda/ensamma svar:** allmänbildning och personlig mognad får, men inte från skolan, beror på, de flesta, de kunskaper som är nödvändiga/bra att kunna i arbetslivet, de man vet man har nytta av i arbetslivet, de som är roliga, det som var och en vill inrikta sig i, ekonomiska jobb, kontorsjobb, har jag inte behövt, inga, bortsett från linjen, inriktningskurserna, kreativa ämnen, praktiska ämnen, teoretiska ämnen, individuella val, karaktärskurser, läkare, kvinnligt och manligt, massor, många, spännande händelser i historien, statsminister, Wallenberg
26. **Teknik och data:** datakunskap, dator, datorer och teknik,
27. **El**